

המחשבה

עתון שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת. ....

מדור ההתימה:

כאוסטריה-אונגריה:

לשנה . . . . . 6 כתרם
לחצי שנה 3
לרבע 1.50

כאשכנז:

לשנה . . . . . 7 כתרם
כיתר הארצות:
לשנה . . . . . 8 כתרם

הארסה לבית המערכת ולארמיניסטריה:

„Hamicpe“

ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים

לפי גרל השטח.

ברכת מז"ט חצי הכתר.

גליון בודד 12 הלר.

מכתבים בלתי הפשיים לא יתקבלו.

כ"י, שלא נדפס, לא יושב לבעליו.

המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא

רק שם מקומו החדש, כ"א גם שם

מקומו הקודם. — אין משנים את

הארסה מאיש לאיש.

Kraków, 2 Września 1904.

גליון כ"א.

קראקא, כ"כ אלול תרס"ד.

על לב, כי התלמיד הצעיר בנטייתו הטבעית איננו רוצה להתניע בלמודים, יהיו איוו שיהיו, והבטלה נוחה לו, והתורים לא רק שלא יבריהוהו לעשות, כ"א יפטרחהו וילמדו זכות עליו בפניו ושלא בפניו. ומה יוכל המורה לעשות? יראה את המעשה הזה. ויזכור הלכה: כל מה שיאמר לך בעל-הבית עשה, חוץ מצא. גם הלמוד התפל הזה ידחה הרבה פעמים מפני דברים של מה בכך, למשל חגיגה (פעסטין) כי תהיה, טיסה (אויספלוג) כי תעשה, יום-הולדת כי יוהג וכדומה והיה הלמוד העברי השה לעולה. וכל זאת יעשה ברשות ההורים, והם כבודם ובעצמם יבקשו מאת המורה, שימחול על כבודו, שטרה בחנם, כי התלמיד לא ילמד היום מאחד הטעמים הנ"ל, וגם אם לא ימחול, כבר מחול הוא למפרע, כי התלמיד חלף הלך לו. וכה ילמדו הנערים ימים על שנים, ומוהם ריק ולבם נבוכ מידיעת כל שהוא מהשפה העברית ומספרותה, תחת אשר בלמודים אחרים הם עומדים על מדרגה גבוהה. אך האב לא יתאבל והכן לא יתעצב, ורק המורה האמלל ישא ויסקול בעם ומכאובים, בידעו כי להבל וריק כחו יבלה ועבודתו איננה שוה מאומה. וכבית הספר העברי?

הילדים אשר עדין לא הגיעו לפרקם, לבוא אל בית-ספר כללי, המה מבקרים את בית-הספר העברי בראוי וכסדר; ידעו ויבינו לכבד את המורה, לשמוע בקולו וליראה אותו, וכן המה מתקדמים בלמודם לפי רגל הילדים ולפי רוחם. ואולם כאשר

שהאבות רוצים להוליכם, ולכו, ואם האבות מביטים על הלמוד העברי כשאת נפש, איך יביטו עליו הכנים, המקבלים השפעתם? אם בעיני הוריהם הוא כאופן החמישי לעגלה, איך יכברוהו הצעורים? אם הזקנים יתנו קלות ראש בדתם לעיני צעוריהם, איך יכברוהו הם? ומה נעשה לזקנינו?

אם נשקף על מצב הלמוד העברי בחוג הנאורים והבינונים במבט שטחי, ידמה לנו, כי מצבו איתן. כן נראה, כי לכל האינטליגנציה היהודית ולבתי הבינונים יבואו מורים עברים, להורות את הילדים יהודית. וכאמת ימצאו מורים רבים די צרכם מההוראות האלה—כמעט בכל השנה חוץ מזמן החפז—ומנקודת הראות הזאת יהיה לעינינו כדבר שיש בו ממש. אפס אם נהדרו פנימה במשהו או נוכח, כי כל הלמוד הוא רק לצאת ידי הוכה כלתי כרורה לעיני הכריות, או יותר טוב אם אומר: להתנהג ע"פ המורה, כי גם הלמוד העברי היה למין מודה בשנים האחרונות. כך הוא דרכה של תורה ע"י מורים פרטים בכל השנה ככלל ובקיץ כפרט: יש אשר ילמדו רק פעמים או שלש פעמים בשבוע, שעה או חצי שעה ביום, כי כבד עליהם הדבר לעכל למוד קשה כזה ומסתפקים המה כמועט מן המועט, וגם מזה ישבעו ויותירו, ואף אלה, אשר יקחו לקה בכל יום, ילמדו רק למראית עין, ללמוד שעורים לעשות הטלות—אויפנאבען—אשר הוא מעקרי תנאי הלמוד, לא יזכר ולא יעלה

מה נעשה לזקנינו?

סנגון שאלת ההנך על פי דתנו קבוע מאז: „מה לעשות לבנינו? ואני רוצה עתה להחליפו כסנגון אחר, לאמר: „מה לעשות להורינו“. רואה אני את קרירות רוח האבות הלמוד העברי*) ויתחמין לבני, אני מתכוונן על האינדיפרנטיות שלהם ללמודים היהודיים ורוחי חבלה ואני תולה בפומכי את הקולר על צוארם. אשמים רק המה; המה שוללים כחוקה את רוח היהדות מלב בניהם, המה ינבלו את תורתנו ואת שפתנו לעיני צעיריהם ושימוזן ללעג ולחרפה, המה ישפילו לארץ את רוח ישראל ומה נעשה לזקנינו?

מה נעשה לבנינו? השאלה הזאת כבר נפתרה באופן טוב ורצוי. אהרי אשר הכמינו וסופרינו המציאו לנו ספרי למוד שונים בסדר טוב ויפה וזה היה החסרון היותר מרגש כדור שלפנינו — כבר יש לנו היכלת, להנך בנינו כהנך טוב ומועיל, להביא בקרבם בעת קצרה, מבלי להלאותם, ידיעת שפתנו על כוריה, ולטעת כלבם אהבה וחכה לדתנו ולעמנו. יש לנו די המר לעבודה הזאת. הכנים הצעירים המה כמכונות בלי רצון המנהלות ע"י אחרים, מכשרים המה לקבל השפעות מוזולתם, אם טוב ואם רע. מצות האבות ורצונם הוא הכח המניע להם וכדרך,

ישנם בכל עת ובכל מקום פרטים יוצאים מהכלל, ואני ער הכלל אדבר.

זה לא כבר שבו מכית התיאטר. הלכו לשמוע את הטינור הירוע בתבל בקולו הנעים, אלא שהכריות מרננים אחריו, שעברי הוא מלדה.

בחדר רומיה. השיחה, שנמשכה בין הזוג הצעיר, נפסקה רגע. אחרי רנעים אחרים התעורר הצעיר שנית, ויחל לרבר, כמו לעצמו, בקול-הולם על השטמה הקודמת: — ואמנם, איך לא יכאב הלב לראות, כי כשרונותינו היותר טובים, היותר מצוינים, עוזבים אותנו והולכים להם, לבקש שרה-פעולה אצל אחרים, כהנך עמם אינם מוצאים לפניהם כל עבודה והמה הולכים לעבד את עבודתם החברתית בין אנשים זרים לרוחם, בין דעות ומנמות זרות. . . .

הוא קופץ ממקומו ומתחיל מהלך בחדר הנה והנה, בהפסיקו רגע את רבריו. הוא עובר כפעם בפעם לפני אשחן, היושבת נשענת על השלחן על שתי כפות ידיה, והוא מתכוונן בפניה הלאים, לדעת, השומעת היא דבריו אם לא.

— ומה עליהם לעשות — קרא שנית, כמו לנפשו — אם הסביבה המצויה, שבתוכה נולדו, היא מנבלה ביותר ואין בה כל חמר, להעסיק את מוחם המלא מחשבות; אם החברה, שבתוכה נרלו, אינה יכולה לתת לפניהם כל עבודה.

— אך עתה — התעוררה האשה הצעירה, ששתקה עד הנה, ותקרא בקול רפה ועיף: אך עתה, כפי הנראה, הולכים הדברים ומשתנים, הן הציונות היא. . .

אחריה יעוף נבוכ עלו
וילחש לה שירת-צַהָרִים.

ונחיים ונמים הנמים כַּאֲנִים
ואט תתנועע צַפְרֵדֵעַ,
ועל הפַּכָּר אָכַר שֵׁם
בעצלתים ישתרע.

ובנכבי דמיה נפשי צוֹקֶלֶת
וקסכבי רַעֲיוֹנוֹת—שַׁרְעֵפִי,
ותנומה נַעֲיָמָה נופֶלֶת
עלי, וְאֶסְגֹּר לְאֵט עַפְעָפִי.
ויזניץ יצחק שאַנְעֵר.

תביעה נמרצה.

הוא אינזינר-טכני בעתיד-קרוב ובחור הישיבה בעבר-רחוק. היא, אשתו הצעירה, — בת עירה קטנה בלישא, — מורה שפת רוסיא כבי"ס לעם כנ. כחררה הלא גדול, המואר באור צנוע של מנורה יפה והערוך ככלי-בית פשוטים וענוים — המה יושבים עתה.

פיליטון.

בצַהָרִים.

מחניק האַויר בכית מאד,
אָסוּמָה וְאָצֵא הַכָּרָה;
וּלְפָנַי נָגְלוּ שְׂמֵי-הַדָּ,
נְהַתּוּ עוֹלָמִים וְנִהְרָה.
וּקְלִיל דְרוֹם וְצִלּוֹל נֶרֶף,
וּמְלֵא לְחָשִׁים שֶׁל קָסֵם,
וְשֹׁהַר הָאָוִיר וְהַיֵּר נֶנְדָּ,
וּמְלֵא עֲדָנִים וְבָשָׂם.
וְנָמָה הַקָּמָה וְהַלְמָה חֲלוּם,
עֲדָנִים וּמְנַחֶת-עוֹלָמִים,
וְנַעֲוֵר הַתְּרוּגוֹל וְנֶאֱלָם הֵם
וְיָנֵם גַּם הוּא בְנָמִים.
וְהַנְּהָה קַל שְׁפֵי נִשְׂאֵת
צַפְרֵת צַחֲרֵת-כַּנְּפֵיָם.

בשניו עד יעבור זעם, עת צרה הזאת. מה נעשה לזקנינו?
ואנחנו אין כהנו אלא כפה; אין תחלה אחרת, כיא לדבר על לבם השכם ודבר, עד אשר ישמעו ויטיבו דרכם. לנלות עיניהם ולהיכיה דרכם על פניהם, כי המה בידיהם משחיתים את הנמועים הרבים בכרם בית ישראל, אשר בהם עתידותינו תלויות וכי המה בעצמם נותנים את כבוד היהדות — והוא גם כבודם — להרפה ולשמצה.
פשיעמישר יחושע שפירא.

ענינים מדינים

התפרדות אוסטריא. הממשלה המרכזית ובית המיעוץ לממלכת אוסטריא אינם ממלאים את תביעות העמים בגלוי, למען לא יתרגזו הגרמנים, הפרוסים, כי להם משפט השלטון על כל העמים. אבל לעמת זה תרבה הממשלה לאט לאט את זכויות העמים האחרים והפרור בין העמים הולך ורוב. עתה נהנה הממשלה לפולנים ולפשיכים מדרגות מיוחדות בבתי הנוך המורים בשלזיא ולמדיארים נתן המניסטר לצבא את הזכות, כי יוכלו לכתוב לכתו פקודות הצבא בלשונם והאחרונים מחויבים לענות גם הם בלשון אוגריא. זהו גרעון גדול ברעיון אחרות הצבא. המלחמה, גם במאנדשוריא וגם אצל פורט-ארטור נלחמים עתה שני המחנות מלחמות כבודות. הרוסים במאנדשוריא התקבצו אצל העיר ליאויאן ויבצורה והיא עתה מבצר חזק ועל היפנים לצור עליה, ובכל זאת עוד לא ברור הוא, כי פה תכריע החרב; ע"פ שמועה אחת נסוג חלק מחיל רוסיא הלאה צפונה מוקדנה. ככל אופן היו בשבוע הזה מלחמות קשות אצל ליאויאן, שאמרו עליהן, שהן מלחמת ההברעה ואלפי חללים נפלו מאלה ומאלה, היפנים הביאו כלי תותח חדשים דרך הים מנמל אינקאו, להציבם אצל ליאויאן ולהרעיש את המבצר. היפנים הדפו את הרוסים שם מנמה עמרות. הרוסים אצל פורט-ארטור נלחמים בנבורה, כי אין להם עוד מה לאכור והם מפילים חללים מהיפנים, בעמרים מאחרי הקוצר; אבל לאמץ לב היפנים אין גבול. מעל תלי החללים המה מהנשאים על כל הגבעות והמצודות וגבורי רוסיא יפנו ערף מפניהם. קץ פורט-ארטור כא ובעוד זמן קצר יחוגגו היפנים את כבוש המבצר החזק והחיל

לו עוד יותר, הימים הטובים ימרו את הייו על אחת שבע, ותחת ימי הפץ ומעשה יבואוהו ימי שממון ובטלה, אשר יבואוהו כמעט לידי שעמום, מהוסר עבודה ומהוסר משכרת. כי כמעט שקראו דרור לתלמידים בבהסת"כ מדרירים אותם ההורים מהלמוד העברי בקל-חומר מהפרופני, ותיכף תתפרד החכילה וכל אחד לעברו יפנה; רבים יעזבו את העיר ויסעו אל אשר יסעו, ואלה הנשארים בני הורין המה מכל וכל, יתהוללו וישתוכבו בהוצות ובשוקים, והמעט מן המעט, אשר יאמרו לעשות נח; רוח לבוראם ולמורם ויתנו את בניהם ללמוד, גם הם לא יותרו על זכותם, זכות הדרור, אשר להם ורק שעה קלה יקדישו בתור קרבן נדבה, ואת כל היום המה מבליס בהכלים המשחיתים נפש הילד. כי מה יעשה הבן, אשר שלח רסן מעל פניו, שלא יחטא? ובכלל יתבטלו או התלמידים לגמרי, ויותר רעים המה הימים הטובים האלה מהימים הרעים של כל השנה. ומדוע תהיה השערוריה הזאת? מדוע לא יתאמצו להשתמש למצער בשעת הכשר הזאת למוצת שפתנו וספרותנו העלובות, המונחות בכל השנה בקרן זוית? מה לעשות איפא להורינו? בעת הזאת, אשר המורים מבהסת"כ מתענגים על רוב שלום, ישבתו וינפשו מעמל כל השנה שלום ושקטים באין מהסור דבר, כי את שבר הכטלה כבר קבלו למפרע. בעת הזאת יתהלך המורה העברי על משענתו בלב נשבר ונדבה, יסובב ברחובות העיר, ובקש את אשר לא אבד לו ויאבק דום, כי מלבד זאת, אשר הכטלה בעצמה תעציבהו ותציקהו, הלא גם פרנסתו הדלה מקפחת ומצמצמת מאד, כי לדאבון לבנו מעטים המה בני עליה הישרים בלבותם, אשר נפש מרגשת להם, להשכיל אל מורה דל, לשלם לו משכרתו בימים האלה, ורובם, גם מהאדונים החשובים, מה"פריצים" הגדולים, אשר הוצאותיהם לתענוגים ושעשועים בימים ההם למאות תעלינה, לא ידעו, כי גם המורה העברי הי מרגיש הוא, אוכל ושותה כמו הם, פרה ורבה כמוהם, ואל משכרתם עיניו נשואות, להחיות נפשו ונפש ביתו, ואם יעשקו את שברו חדש או שנים מאין יביא לחמו? הלא בעת הזאת לא יבקש לו ולא ימצא הוראות אחרות, ואם בביתם עבד כל השנה, שבע די כעם ומכאובים, וגם להבא ישוב לעבודתו, הלא עליהם ההוכה להחזיק ולהתמוך גם בעת הזאת, זאת אינם רוצים לדעת ולהבין; והמורה נפשו ברעה תתמוגג ולא יוכל לדין עם מי שתקוף ממנו, יאנה בסתר אהלו, ישא בשרו

אך דרך הילד על מפתן בית-הספר הכללי, והנה נהפך לילד אהר. המורה העברי יקל בעיניו, כי גם התורים יקלו בכבודו, בית-הספר העברי יהפך לו לבית כלא, תורתו פג טעמה וריחה נמר ואז יתנו ההורים עם המורה תנאים חדשים, תנאי כפיל: לבל יעמים עליו עול למוד קשה, לבל יטיל עליו אימה יתרה לבל יטריחהו בהטלות ואם יאהר לבוא לבית הספר אל יגער בו ואל יענשחו; היום יבוא הילד פתקיו בהתימת יד האב, לעכבהו בבה"ס רק שתי שעות, כי יש לו שיעור גדול, להבין למחר לבהסת"כ; למחר כה"י האם, למחר לשלחו לחפשי, כי עליו ללכת לטיל או על ההגינה ועוד מטעמים כאלה. וכה ירהיקוהו וימשכוהו הוריו מבית-הספר והילד ישמע דברי הוריו, יראה את הפתקאות, אשר יתנו לו כפעם כפעם, יתבונן ג"כ, כי ימים ושכועות יעברו מבלי אשר ישאלהו האב אף פעם, מה ואיך הוא לומד, ירהים יחלפו ולא יעלה במהשבתו לבחנתו, אם יבין וידע דבר מה, בעוד אשר בלמודי החול יבנהו וינסחו עשרה נסיונות בכל יום. אז יבא הבן לידי הכרה מוחשית, שהעברית איננה דבר נחוץ ואינה שוה בנוק הזמן, ויבו בעיניו המורה ובית-ספרו ותורתו גם יחד, וכל אשר יגדל בן יוסף לעיין בדבר ויוציא לו דין אמת לאמתו, שהכל הבלים הוא הלמוד העברי, וכן יתרשל בלמודו ולא יראה בו סימן ברכה לעולם. ובצואר מי תקולר תלוי? התלמידים הצעירים נקיים המה, הפין הוריהם הוא הפצם, ורק הזקנים אשמים בזה; כי לו היתה כונתם להביא ללב בניהם ידיעת שפת עבר וספרותה, ולהנבם עפ"ד היהדות, הלא היתה ידם תקיפה עליהם, לבל יתרשלו, היו מטילים עליהם, להראות להם לפעמים את השעורים, אשר המה עושים, היו מנסים אותם לעתים קרובות, ובאופן כזה היו הבנים יודעים, שמהויבים המה לשמוע ללמוד ולדעת, למען לא יבושו ולא יענשו ואז הביאה העבודה פרי ישוה לה.

הנה ימי החפש, הוקסיה, אשר יאריכו שבועות אהדים. על הימים האלה היה לו למורה העברי להכות בכליון עינים, לשמוח לקראת כואם, כי אהרי אשר כימים האלה יפטר התלמידים מכס"ב, יוכל הוא להשתמש בהם כנפשו, למלאות תעודתו בשלמות וכשים לב, ויהיו לו ימי הפין ומעשה, לתקן מעט קט את הפנימות, שפנם בהוראתו — ככל לא באשמתו הוא, כ"א באשמת ההורים — ככל השנה, אבל, אוי לאותה בושה, ימי הדרור ירעו

— הציונות — אמנם; אך עד אשר תתפתח הציונות במדרגה כזו — מי יודע עד היכן נגיע?... מי יודע אחרית הדרור הבא...
— האמנם גדולה כל כך הרעה?
— הרעה היא בזאת, כי הדור החולף מתחנך ללא יחרות וללא הורה, ללא מוסר וללא אמונה.
— ומה היית רוצה? בי גם בימינו אלה יחונכו הבנים כמו בימים הקדמונים?
— לא זאת אנכי רוצה, ומאד מאד יצר לי בשמעיי מפוך כדברים האלה; עד מתי לא הביני לדברי?
— אבל מה הנך אומר? — קראה האשה ברנז קל.
— עור הפעם אשנה לך, מה ששניתו ושלשתי קך פעמים אין מספר: עוד דבר אחר נשאר לנו לפלטה, שבכחו לאנד אותנו, לחזק את רוחנו ולתת לנו שארית, זוהי — השפה והספרות. השפה, אפשר להגיד, זוהי נשמת האמה, האוצר, שבו משתמר המוסר, הרוח, האופי, העצמיות של העם.
— ועלינו ללמד את בנינו את השפה העברית, — זאת אתה רוצה להגיד?
— זהו עוד מצער. רואה את, אנחנו, אף על פי שבאפני חיינו התרחקנו כל כך מאמתנו, אבל הרי

עודנו קשורים אליך בעבותים חזקות. בלבנו חיים עדנה כל זכרונות ילדותנו, זכרונות החגים, זכרונות מנהגים שונים, המהורים וקדושים עוד בעינינו, שעוד גם עתה נמלא לזכרם שירה רוממה ופיוט נשגב.
— ואת הרגשות האלה ננחיל לבנינו אחרינו, הלא?
— ביצר?... מה יראו בנינו אצלנו? איזה דבר יזכיר להם את עצמותם? איזה דבר יחבב עליהם את העם? איזו זכרונות ישארו למו מילדותם? הלא גם שפתם כפיהם שפה נכריה ההיה...
— נלמדם את השפה העברית.
— זהו אשר דברתי, זהו הפצע היותר עמק בנפשי... רק אז הייתי יכול לקוות, כי בנינו ידעו את שפתנו העברית, לו ירעה אותה האם...
הוא עמד על מקומו נוכח אשתו ויסתכל בפניה ובעיניה, הנרכזות בנקודה אחת על השלחן נוכחה.
— אתה רוצה, כי אלמד עברית? — קראה בשחוק קל, בהרימה מעט את עיניה למעלה נוכח אישה.
— אני רוצה, את עודך שואלת, כאילו אינך יודעת...
— אבל עוד חזון למועד, עוד לא עברה העת.
— כן, לא עברה העת. לכן את דוחה מיים

ויינה
מ. ערליך.

מכתבים מערי המדינה

קראקא. כבוא הלום ראש המנסטרים פון קרבך ביום השבת 27 לח"ו, יצאו לקראתו גם חבל צירים מקהלהנו: סגן נשיא הקהלה מ. עהרענפריין, ד"ר שמואל טילעס, ה' ליבוש לאנדא, ה' מענדיל פאם ה' אברהם מרגליות, ה' גדליה לאנדא ושני הרבנים הרה"ג ר' ח"ל הורוויץ וד"ר תון. ה' עהרענפריין ברכך את ראש הממשלה ויאמר: עקסעלענץ! בשם 27 אלף נפש יהודים יושבי העיר הזאת מברך אני את בואך לשלום. בלנו מאושרים החת ממשלת אוסטריא ומיום אשר שבט הממשלה בירך טוב לנו עוד יותר. שמחים אנו מאד לראות כבוד רוממותך פנים אל פנים. על זאת השיב ראש המנסטרים: שמח אני שמוע את הדברים האלה מאת יהודי קראקא. כבר נוכחתי, כי היהודים אזרחים נאמנים למלוכה אוסטריא. כמדת בואי הנה היא, להכיר את מצב הכלכלה ואני מקוה, כי יומב מצב הפרנסה גם פה לטובה כל יושבי הארץ בלי הבדל דת וכלם ישמחו. המניסטר הושיט את ידו לכל אחר מהצירים וישאל את כל אחד על מעשהו. בסוף הושיט ידו למד ליבוש לאנדא וישאלהו על משלח ידו. משלח-ידו הוא משלוח ביצים לחו"ל, עקסעלענץ. — האם לא הזיקה המלחמה לעסקך? שאל המניסטר. — לע"ע לא, ענה ה' לאנדא, יש לי כניפים כרוסא ובאנגליא — הטוב מהלך העסקים? — טוב ענה ה' לאנדא. הנני שמח בזה — ענה המניסטר. גם חבל הצירים מלשכת המסחר והתעשייה רובם היו יהודים: הנשיא ה' מענדעלסבורג, ה' ראמנער, ה' וואכטעל, ה' דעש, היועץ הקיסרי ה' מערץ, ה' עהרענפריין, יועץ המסחר ה'מ' עפשטיין, ה' יורקיעוויטש. ה' מענדלסבורג הציג את כלם לפני המניסטר. ה' געץ, ציר כובאבניא נשא, נאום על ארות מצב החרשת. המניסטר בקר פה את בתי המשפט, את תערוכות המתכות, ובתי צבור אחרים. מפה נסע המניסטר לוועילישקא ואח"כ לאטריברזעג. נפתלי האף.

ערנסדארף. בהשהדלות החברה האקדמית „אמונה" בביעליץ נקהלה פה ביום א' שבוע שעבר אספה ציינית, אשר אליה נקבצו מלכד הציונים מביעליץ, אורחים רבים המתמהמים פה מארצות שונות. בהחלה עלה הכמתה הד"ר גיינער ובנועם מדברותיו הוכיח לעיני כל הנאספים את פרישת הציונות ועד כמה עלינו מוטל עתה לעבוד ער הגיענו למפרתנו הנעלה. עוד שני נואמים נשאו מדברותיהם וכנראה נכנסו דבריהם לתוך לב השומעים, כי אחרי תם האספה נאסף סכום רב לקופה הלאומית וגם חוברות ציוניות רבות נקנו באותו מעמד. יוסף בוימינגער.

יאברונע. עד כמה תעשה בנו ההתכולות שמות ותשפיל לעפר כבודנו, נוכל לראות מזה: לפני שנתים בא הנה דופא יהודי — אבל לא עברי — יליד גליציה המזרחית להתישב פה. בראשונה התרועע עם היהודים וילך בדרביהם ובזמן קצר נתנו לו מהלכים בכל בתי ישראל, וגם אצל שאר יושבי עירנו נכבד היה. אולם אחרי עבוד זמן בלתי כביר התחיל להתרועע עם האינטליגנציה הפולנית, כי רוח בית הספר הפולני התעורר בו; אז רוח אחרת היתה אתו, להכנות מנהגי ישראל וקדשיו, עד כי לא בוש להכחיש גועו במסכת מרעיו, נוסף לזה עשה מעשים, אשר לא יעשו, עד אשר מצא בית המשפט את עוונותיו וענשנו. כמובן ישימו אנשים ידועים את האשמה על כל היהודים והמה ערכים בעד מעשיו וההתרגשות גדולה. י. ש-ר.

דעמביצא. ביום א' שבוע זה בא לעירנו דברן נוצרי מלבוך, לדרוש על אדות חוקי דרשת המעשה במדינה. המון נוצרים התאספו לשמוע דרשתו. כאשר כלה דבריו קם אכר אחד מבין הנאספים וישפך חמתו על היהודים ויאמר, כי הנוצרים מעשרים את היהודים ולפני החג האחרון. היה בחנות יהודי וירא בעיניו, כי במשך שעה קמנה, פדה שלש מאות ד"כ. מ"מ"ל.

רישא. בשבוע שעבר קרה בעירנו מאורע סנסאציוני, לפני שנים ועשרים שנה חי זוג יהודי בכפר פאווויטנא הסמוכה לעירנו, מחיתם היתה מכית-המרוח, אשר היה להם ויחיו חיים נעימים. אחרי אשר הולידה האשה בת חלתה מחלה אנושה ורופאי עירנו, שלא מצאו לה תרופה, יעצוה לנסוע ווינה. שם קרמה המות ותאסף אל עמה. בעלה לא יכול נשוא את שכרו ואחרי שבועות אחדים הלך גם הוא בדרך כל

האלה, אשר הרגש הדתי פג וינדוף כל השנה מקרב חלק גדול מבני עמנו, גם זו לטובה. לולא כא השמן, להחרים את יתר הפלטה מהסגלות היקרות ולתת את חותמו עליו. בלבוב ראיתי בכל ימי חדש אלול נדבקים כרוזים כחוצות העיר, בי שם בכית המרוח או בכית-מלון פלוני יעשו „מנין" בימים הנוראים וחזן טוב עם עוזריו ישמחו בקולותיהם הנעימים את לבות הנאים וליתר רקלמה כתוב כראש כאותויה גדולות „לעכהאפטעס מנין". להבין פירוש המלים האלה יש לדעת את מקום המנין. ברחוב צר ואפל ריק מאדם, שם כאחד הכתים תלוי שלט של בית-מלון. אין זה בית-מלון כמובן האמת, אשר שם יסורו אנשים סוחרים, הנאים לסחור את העיר, הוא בית-מלון כמובן אחר, ואנשים הנאים שמה לא לנוח מעבודת היום יבואו... ובמקומות כאלה לעשרות בעיר הזאת יתקבצו „בימים הנוראים" אלפי יהודים, המתעוררים לבקש רחמים מלפני בעל הרחמים, לכפר על עונותיהם. בעל בית המלון, העושה כל השנה מסחר בנפשות ובכל טמאה, יעשה עתה מסחר בקדשים, ישכור לו חזן, איש פוחז וריק וההמון יבאו לראות בימים הקדושים מחזה מיאמרלי. אוי לאותה בושה! מקומות, אשר בכל ימות השנה יעשו שם כל תועבה, מקומות הנועדים להשחתת המוסר, איך יהפכו בין לילה למקום תפלה, לבית מקדש מעט? שאלתי על סבת הקלקול הזה ויגידו לי, כי כתי התפלה, אשר בעיר לא יכילו את ההמון הרב. על זאת יחר אף כל יהודי. הוי, כמה מאות אלפים בתר יקבצו פרנסי הקהלה מן השחיטה הכשרה לצרכי הכלל ובמה הוצאות יתרות יוציאו שנה שנה על דברים של מה בכך, שאין הרת הישראלית נהנה מהם אף בשוה פרוטה! לו יקמצו מעט בהוצאות היתרות שנים אחדות, אז בודאי יותר די' בסף לבנות בית הכנסת בעד כל הקהל התועים בימים האלה ואין להם איפה להתפלל. אתם מנהיגי הדור החרש, אשר כל יגיעכם לעשות כמעשיהם, להרמות להם ככל מנהגייהם, מדוע לא תלמדו מהם לבנות בתי תפלה גדולים, שיכילו את כל העם? הכיטו וראו, איך אצלם כל עדה ועדה ראשית דאגתה, לבנות להם בתי תפלה רחבים, אשר יכילו בקרבם את כל העדה והמקומות האלה קדושים הם להם, לשפוך שיהם לפני אלקים ביראת הרוממות ואתם מנהיגי הדור, מדוע רק מהמקלקלים שבהם תלמדו ולא מהמתוקנים שבהם?

מרדכי בן הרב.

מהעולם הציוני

עיני אונגדא. באספה השנתית של הו"פ הציוני בווינ הגיד הפרופסור ווארכורג, כי התנגדות יושבי הארע ליישוב יהודים באפריקא המזרחית אינה הזקה כל כך, כמו שנשמע בתחלה. חבל התרים יודיעו תוצאות נסיעתם את הו"פ הגדול ואח"כ יכריע הקונגרס. שיתאסף ביום 12 מארץ 1905. לפי דברי אחד מחברי הו"פ, נחמו הציונים מאפריקא הדרומית על הבטחתם, לתת את הוצאות התרים ועתה כל ענין שלוח התרים מוטל בספק. פרופסור ווארכורג הגיד, כי אין המרינה המבטחה ליהודים באפריקא ראויה ליישוב גדול, ליהודים לא תהיה שם עמידה ברשות עצמם, רק העדות, הכפרים יתכלכלו ע"י יהודים. על שאלת אחד המורשים, אם הבטיחה ממשלת אנגליא מחסה מפני הכושים הפראים, על זאת ענה גדינברג, פטרון עיני אונגדא: לא. ע"פ זה אין עוד כל תקוה ליישוב באונגדא ולשווא היה כל הריב והצעקות והרגז והמדנים.

אגיטציה נגד הציונות. בכתי המדרש והקלויזים של החסידים נדבקו כתבי ההרס של הרבנים המתנגדים לציונות. המה מדמים, כי באופן הזה יקברו את הציונות. הנסיון יורה להפך.

הכבד הנלחם עתה אצל פורט-ארטור ותחבר אל חיל מאנדשוריא ואז תחדל מתינות היפנים, שנראהה בהם עד כה, כי הם מחכים בכל יום לנפילת פורט-ארטור ולבוא חיל יפן משם לעזרה, כי גם הרובים ישיגו בכך יום הוספות על חילם מרוסא האירופאית.

שלטן מורד. במצורת משיראנון סמוך לקונסטנ-מינופל מה כשביע הזה השלטן מורד, אחי השלטן עבדאל-חמיר, המושל עתה במלכות טירקיא. בשנת 1876, בעוד משלו הטורקים בכל ארצות הבלקן, כרומניא ובכל ארמניא, הורד השלטן העריץ עבדאל-עזיז מכסאו כיד חזקה ובן אחיו מורד תורם על כסאו. מורד היה איש מלומד ובו שמו „הטורקים הצעירים" (בלומר הלאומיים, הרוצים להחליף את הדת בלאומות) את עיניהם, כי הוא יפיק זממם ויריב את קרן העתמנים וישיב בהם ועזם ככראשונה. כבר שנים רבות לפני זה שמו כל הטורקים המלומדים את עיניהם בפרינץ הצעיר הזה להמדיכו, ועל בן השליך אותו דודו השלטן אל מצודה וישם עליו משמר חזק ויענהו בענויים קשים. מתוך צער שם מורד ככוס עינו ויהי שותה שכור כל הימים. בשנת 1876 הוציאו שרי החצר את מורד מבית כלאו וישימו עליו כתר מלכות ואת הקיסר עבדאל-עזיז השליכו אל בית-הסתר ולא עברו ימים רבים עד שנלאו לשמרו וימיתוהו בסם המות. מות השלטן הזקן הרעיש את מורד עד מאד ויצא מרעתו. כראות שרי החצר, כי שנעינו לא ירפא מהרה, לקחו „התר" מאת הכהן הגדול לטורקים „שייק-אול-איסלאם" וימליכו את אחיו עבדאל-חמיד, המושל עתה ואת מורד הושיב השלטן החדש אל בית כלאו, שישב שם כל ימי חייו. שגעוני נרפא, אבל לכסאו לא שב, כי השלטן שמרה שמירה מעולה וכל זמן, שהיה חי, לא היה עבדאל-חמיד וכסאו כמחכים. עתה יונח לשלטן ושנתו תערב עליו.

על המצפה.

מהות היהדות. האגיטציה למען הבנייה ביהדות כמחנני ע"י המרת דת הולכת ורבה. מלבד המאמר הידוע ב„השלח" נדפסו בימים האלה מאמרים כאלה גם בעהונים בשפות לועזיות. הצעירים, שקלטו אל תיכם דעות אנטיסמיטיות בבתי הספר הנכרים ובספרות נכריה ובחברת חברים רעים, באים לידי מסקנא מתמיהה: אחרי שכמה מעלות יתרות לעם היהודי, שאינן באחדים, אחרי שעבר גדול ליהודים וגם לעתיד גדול הם מקוים, ואחרי שהדבר הזה מעלה חרון אף יתר העמים וגם היהודים בעצמם יסבלו עתה מתורנם, לכן אין טיב ליהודים מאשר לעזוב את היהדות, להאבירה ולכלותה מהר ולקבל עליהם דת נכריה ולהתכולל בגוים. וזהו ההגיון, שילמדו בנינו בכתי ספר של עמים זרים. יהודים מלומדים שונים, שנשמעו בעמים שונים ורחוקים באו אל המסקנא הזאת עצמה בזמן אחד, מבלי שידעו זה מזה. כי האגיטציה יוצאת ממקום אחד: מן התואולוגים הנוצרים, שהם כמעט נואשים ממראה עיניהם, כי סמני בליון דתם נגד עיניהם והם תולים את הקלקלה ביהדות. על בן תחה לעזוב את ספינתם הטובעת, גמרו להטביע את ספינתנו, אולי יועיל הקרבן הזה, לעכב את טביעה ספינתם. ומשכילינו האוילים מקבלים את התורה הזאת, כאלו לטובתם נאמרה, ומצדיקים עליהם את הדין, ועוד אבוד עצמם קל בעיניהם, ע"כ הם רוצים לזכות את כל עמם בעצת גוים, על פי הגיון השועל...

טהור מטמא. הנה הימים הנוראים ממשמשים ובאים. וכל איש מישראל, יהי יהודי למחצה לשליש או לרביע, חש בקרב לבו איזו התעוררות, איזו רגש דתי. בימים

הארץ והילדה הקמנה נעזבה למעצבה כיד אומנת נוצרית. בראות האומנת, בי אין לילדה אב ואם, הלכה אל הכהן בכפר הזה ויטבול את הילדה לדת הנוצרית ואחר כן מסרה האומנת, את הילדה לדודה היהודי. הילדה גדלה בבית דודה בדת ישראל וכאשר גדלה הלכה לעבור בערים שונות בתור מבשלת, ודודה ומשפחתה לא ידעו, כי הנערה נטבלה בילדותה לשם הדת הנוצרית. היא עתה בת שתים ועשרים שנה. בשבוע שעבר באה לעירנו, לקחת לה את העודת לרתה מאת מנהל ספרי המטריקל, כי הפצה להנשא לאיש ע"פ דין הממשלה. כנהל ספרי המטריקל הפש את המטריקה שלה ולא מצא. אין הלכה הנערה אל שר המחוז, והוא מצא, כי רשומה היא כתור נוצרית. נקל להבין איך נכחלה הנערה לשמוע, כי לא יהודית היא ולא ידעה מה לעשות. לע"ע ערכה כקשה להכמר בעירנו, שיתן לה את העודת מטכילה, ואחרי אשר תחיה התעודה בידה תודיע את יציאתה מן הכנסיה הנוצרית ותהגיר. — גם מענין היה בעירנו כיום ב' שבוע שעבר. יהודי אחד מטארנוב בא אל כיה"ד בעירנו ויבקש שיכתבו לו גם, כי חפץ לגרש את אשתו ע"י שליח. בה"ד לא התרצו לבקשתו, ויאמרו לו, שיכתוב לאשתו, כי תבוא הלום ויסדרו את הגם. אז הורה היהודי לפני ביה"ד, כי יש לו שתי נשים. עם הראשונה גר שבע עשרה שנה ועם השניה שמונה עשרה שנה. הוא חפץ פעם לגרש את אשתו הראשונה, אבל היא מאנה לקבל את הגם, על כן נשא אשה אחרת עליה. האשה הראשונה היא מסטריזוב והשניה מטארנוב. כסוף באה אשתו הראשונה הלום ובה"ד סדר את הגם. מענדיל קארפ.

רישא. שאלת הרב, אשר כל אנשי עירנו מתקשים בה זה שנים אחדות, קרובה להפטר. בקרוב נדע מי יהיה רבנו, אם איש אשר ידע רק לפסוק הלכה באסיר והתר או איש אשר יגויח על כל עניני העיר ויגדור כלפריצה. — היהודים הכפריים בסביבתנו יסבלו מלכד חפץ אויביהם המתקשים כנפשם להכחירם, גם עוני מחסור, בשנת הבצרה הזאת נשבר להם מטה לחם האחרון, את מקניהם ומכרו, כי אין מרעה, הפוחי אדמה לא גדלו, ועתה נגזלה מידם עוד ענף פרנסה אחד, שכמה משפחות התפרנסו ממנו. עד כה היו היהודים קונים דגים מיד האכרים או צדו בעצמם וימכרום הלאה. בקיץ הזה — כמו יד אחת עשו כל הצרות, שיבואו בפעם אחת — בא הקץ גם לזה, כי איש אחד שונא ישראל שכר את זכות צידת הדגים מכל הנהר לארכו מאת הממשלה והוא משכיר זכותו לאכרים כדמים מופעים ולהודים איננו רוצה להשכיר אף בממון הרבה, ועיני היהודים רואות ובלות ואין בידם להושיע.

יאסלא. ביום ג' שבוע זה הניחו פה אבן פנה לכנין בית-הכנסת מפואר לפני כל אנשי קהלתנו, הרב ופרנסי הקהלה. הרב רשע מענין המאורע ודבריו הפיקו רצון מאת כל השומעים. יום טוב ושמחה כללית היה לנו היום הזה. כל אנשי העדה התאחדו למפעל הטוב הזה באהבה ואחרות, ששמחו כל לבות בני עדתנו. יאסלא היא מן הערים האחרות בארץ פולניא, שהיה אסור ליהודים לשבת בה עד דורנו זה, גם היום עוד מעט מספר אנשי קהלתנו והכנסותיה מעומת והקהלה הקמנה הזאת תוציא מאת אלף כתר לבנין ביה"כ. אכן אין היהדות מתנונת עוד! ס. וולוויק.

טרנוברזעג. ראש המינסטרוים קרבר בקר בעירנו ביום כ' שבוע זה. הכנות רבות נעשו לכבודו, המון אנשים נשים ומפץ יצאו לקבל פניו ובתוך היוצאים לקראתו היו גם הרב, וראשי הקהלה, כלם מלובשים בגדי כבוד ובתי-ידיים לבנים על ידיהם, הרב היה מלובש בקפמן פולני בתכניה הישנה, בלם חכו לו אצל שער העשוי מחוץ לעיר לכבודו. ותיכף כאשר בא במרכבתו אל המקום, אשר הרב עומד שם, קפץ מעל מרכבתו ופקיד עירנו הציג את הרב לפניו. הרב ברך אותו ויבקש ממנו, שיתן מחשבתו על היהודים לטובה, הוא נתן תודה להרב כעד כרכתו, ויסיים דבריו, שמועולס הוא נאמן ליהודים. — אתמול בא הארכי-הגמון לעירנו. גם למענו נעשו הכנות דבות, שני שערים גדולים כנויים לתלפיות, כל אנשי העיר יצאו לקראתו. כאשר בא לפני הרב אז ירד מעל מרכבתו. והרב ברך אותו כראוי ואחד מאנשי ראשי-הקהלה נשא כרכת שלום בעד כל הקהל והוא השיב את תורתו ברב חן וכבוד. ש"ה.

זאקליטשיץ. למען האמת הנני לתת עדות נאמנה על אדות הגמנוזים העברי, שיסד הרה"ג ד"ר יונג באונג. ברור, כפי אשר ראיתי בעיני בהביאי את בני שמה. יותר מאשר שמעו אוני ראו עיני. הגמנוזים העברי הזה הוא לפי רוח העברי במוכן האמת. החנוך, הלמוד, מוזן ומעון בעד הנערים, הכל עומד תחת

השגתה הרב המיסר הנ"ל, העמל כל הימים לחנך את בני ישראל על ברכי התורה, החכמה והיראה. הרב הד"ר יונג הוא אחד הרבנים הארטודקסים המובהקים. בחכמתו, בכשרונו ובחבתו לעמו ולשפתו הוא דואג בעד הדור הצעיר, להכין כעדו מוזן רוחני וגשמי, הוא דואג בעד השכלה כללית לתכלית אמיתי; הוא דואג בעד הנערים כאב נאמן וכל מנמנו היא, כי כאשר יגדלו הנערים יהיו לאנשים יראי ה', בני תורה ודרך ארץ. לתעודת, אשר יקבלו התלמידים כסוף השנה, משפט אחד כמו לתעודת הגמנוזים אשר לממשלה. עתה לומדים שם חמשה ושישים תלמידים. דברתי עם הנערים ומה השתוממתי לשמוע, כי ידברו התלמידים כשפת אשכנזי צחה על בוריה ולא נכר כם, כי דברו לפנים ושארונן. גם הנמוס ודרך ארץ השתנה הרבה לטוב. כל אלה לקחו לבי שבי ואמר אל לבי: מי יתן והיה הבית הזה למופת לאחינו בני ישראל ויפרח וישגשג ויעש חיל, לשמחת לב כל אוהב עמו ותורתו. ואל האבות, אשר ידאגו בעד חנוך בניהם, אקרא: חושן, שלחו את בניכם אל הגמנוזים העברי, אשר כאונג. בראד, חוסו על בניכם ועל התורה, כי שם תשיגו כל מאויי לבבכם. אם תשלחו בניכם לגמנוזים בגליציא, אז בודאי יתכבדו בניכם לעמם ומולדתם, לא כן בגמנוזים העברי אשר באונג. בראד, משם תצא תורה, וההיו אתם וכניכם מאושרים. יוסף הרם.

דעלאטיץ. אחינו בני ישראל רודפי צדקה וחסד! הטו אוניכם, לשמוע יללה אלפי נפשות הבוכים על שברם הנורא, אשר חלה בם אלהים, הרם ולא חמל ביום חרון אפו. ביום הרביעי לירח סיון פרצה הבערה בעירנו, אכזרית מאד, לא היתה כמות מיום הוסדה, רוח סועה, סער מתחולל צררו רשפי אש וזקים וישאו אותם על כל בתי העיר ועדי רגע היו בתים גדולים ומטובים לברות לשני האש. ובתוכם כל בתי הכנסיות ובתי מדרשות עם ספריהם הרכיב, הכל עלה כליל על מוקדה. לערך שלש מאות בתים היו לשרפה מאבלת"אש ושני אלפים נפשות נשארו בערום ובחסר כל. הצללנה אונים משמוע אנקת אלפי אמללים, אנשים מנכבדי העיר ומשועיה, אשר הון ועשר בכיתם היה, עתה תשתרר בהם העניות. בעלי חניות גדולות היו בין רגע לדלים, כי נשרפו כל מערכיהם ומרכולתם. בעלי כרים, אשר ביתם היה פתוח לדוחה ויפרסו לכל רעב לחמם, עתה נחלו נקיזן שנים וחסר לחם. אנא אל התעלמו מתחנתנו ואל שועתנו הטו אוזן קשבת, העלו על לבבכם מצבנו האמלל ואת האסון אשר קרנו.

הרבו צדקות! קבצו נדכות! קחו חבל באסוננו, השתתפו בצערנו, חזקו את פרצות העיר וברקיה, למען הוכל להתקומם מעפרה ולחדש ימיה כמקדם, כי תשוב לתחיה מחרבנה. אל תקפצו ידיכם מאחיכם האכזבין, הפושט את ידו לעזרה בכיוון עינים וכל איש כפי מעמדו ישחד ככחו בעדנו ויתמוך ביד אחיו העני. המעתירים בעד האומללים: נפתלי עהרליך, אבד"ק הנ"ל; בנימין יעקב פיפער, נשיא העדה; אלטיר כלאך, סגנו.

הכסף הנקבץ ישולח על אדריסה: An das isr. Cultuspräsidium in Delatyn, Galizien.

דעלאטיץ. מארת אלקים רובצת בגליציא וקללת כל עיר מרובה משל חברתה. גם עירנתו המוצעה ארורה הוא בכל אופן. העניות והדלות, הבערות והחציפות גדלו ותשגשגנה פה. ראשי קהלה יש לנו שמונה עשרה ותשעה ממלאי מקומות ומגמת כל אחד רחוק מחפץ חברי ברוחק מורה ממערב. רבנים יש לנו (חוץ מהרב המורה הוראה האמתית) שנים, והמנהג הזה כמעט נתקדש כתוכנו: ר' נפתלי עהרליך, ספק רב ספק רבי, ר' יעקב דאכנר. לשניהם העמוד זכות אכותם הקדושים ויחום עצמם אין להם. שוכי"ם יש לנו חמשה חוץ ממאלמה אחת יורשת חזקת כעלה. לכל מפלגה יש שו"ב מיוחד עומד ברשותה. החופ"ק ר' נפתלי הוא אחד מהמפוסים הידועים בארצנו העניה החושכים לבטל בהכל פיהם את התנועה הגדולה חדות עמנו והחחים את כל החוסים בה. גם ששו פה כמות מנהלנו ולא כחרו שמחתם, בעוד שהם עושים אזכרות בכיה"ל לנוצרים, שלא ידעום כלל. מרדכי בלאך

קולומיא. זה מקרוב נוסד בעירנו בית חנוך עברי לנערת בהשתדלות מר יהושע פאדענהעכט ומר זיסמאן פישבאך, המה בוננו פעלם אל החלקה היותר שוממה וענוכה בשדה החנוך שלנו, והאחרון מהם יקדיש רוב עתותיו לתכלית זאת, בי בעצמו ילמדן מחצית היום במועצות ודעת, לדבר, לכתוב ולקרא עברית ויש לקוות, כי לפי אמצם והתלהבותם אל פעלם יליד דוחם, לא ינקשו בחצי הלובם במרם

יגיעו אל המטרה. ואני מביע להם כפומכי תודה כשם כל אחי, אבות תלמידות בה"ם הכלליים בעד מרחתם והתעוררותם לטובת עמם ושפתו ויהי נעם ד' עליהם ויברך מעשי ידיהם. יעקב סאקאל.

משארטקוב. בכפר ביאלא, הסמוך לעירנו קרה מקרה מרגיז. מהגדוד החונה בשדה סמוך לכפר ההוא יצאו בליל א' שבוע שעברה שני אנשי-צבא מתוך גדודם וילכו אל הכפך לגנוב בל הבא לידם, ויכירו בית במזוזהו, כי פה דר יהודי ויגשו אל החלון, לשבור את השמשיות ואנשי הבית ישנו שנתם, בשמעם שבירת השמשיות הרימו קול זעקה, ובאחד חדרי הבית הזה לן במקרה פקיד צבא. על שאלתו מי שם השיבוהו אנשי הכית, כי דרמות אנשי צבא ראו בחוץ. הפקיד יצא אל האנשים וחרבו שלוש צבא בידו ויכס ויאסרם עד הבקר. יש לשער, כי חיי היהודים יושבי הבית היו בסכנה, כי משבירת החלונות יש להכיר, כי היו אנשי הצבא נכונים להמית את יושבי הבית בהקיצם. — שוב מעשה באנשי צבא בימים האלה, ובמקום ההוא, שפשומו בלילה לגנוב עמרי שבלת שועל לסוסיהם. וכשדה לן שומר יהודי. כאשר הרגישו אנשי הצבא, כי השומר רואה וכא למחות בידם, הנוהו בכד עץ מכות מות, היהודי שוכב על ערש דוי ואין אבר שלם בגופו. פ. ימפל.

טארנופול. ישנן פה שרש אנגרות ציוניות, כר-כוכבא" לאקרמיקים, "יהודית" לנשים ואגרות "עזרא", הנושאת עליה שם "ציון", אך כל מפרתה היא רק הקריאה בעתונים ובספרים. אך למה נמעה את עצמנו? האגרות האלה כמעט עומדות כנס, ומספר חבריהן מצער. טארנופול היא אדמת כבול להציונות. אלה מות, ואלה מוח עוינים את הציונות, והם משתמשים בכל האמצעים, להשפיל את ערכה ולהציר צעדיה בשעה שעמדה אומנתו על קבר מנהיגה הגדול, בשעה שנודעו על כל העולם העברי, ואנחה אחת גדולה נשמעה מסופו ועד סופו, שחקו אוילוס על משבתי הציונים וישפכו בו על המנוח הגדול. גם הפוציאליסטים לא יפמנו יד בצלחה, ובכל מקרה הבא לידם הם מראים שנאתם להציונות, אך הם לא יסתפקו בהראשונים בדברי חרוף וגדוף, הם מראים גם את ידם החזקה וקוראים למהלמות. כעסם בפעם מדי ימיה פה איזה מטרף ציוני, יבאו האורחים לא-קרואים האלה, יעוררו שאון ויפריעו את הנואם, בה התנפלו על אחד מבעהמ"ל חרש עצים, שבא זה מקרוב מקישינוב, ויבוהו הכה ופצוע. האיש הזה, שהיה עד ראהו לכל המבח האיום בקישינוב, הוא ציוני, והוא השפיע מרוחו על בני אומנותו, ויאגרם לאגודה אחת המכונה בשם: "פיעלי-ציון". הנה כן נולדה לנו עוד אגודה אחת. סימני התחיה הלאומית הולכים ומתגלים לשמחת לבנו, גם בעירנו, העומדת על מצב-הקפאון, והציונות הולכת וכושבת לה מקום בין שררות-העם הרחכות, למרות כלו המעצורים והמכשולים העומדים על דרכה. הציונות, שהיא התגשמות התקוות והאידיאלים של העם העברי, עתידה להתפשט ולהתכנס ולבצר לה מקום ככל לבות-עמנו, האגודה כבר מונה כשמונים חבר, ויש תקוה שכל בעל המלאכה בעירנו יסתפחו עליה, ויתנו לה את ידם. א. צ. איינובערג.

ביום מלאת שלשים ימי האבד הלאמי על ד"ר הרצל ז"ל הספידו אותו במושב מוצא על יד האיה, אשר נטע ד"ר הרצל בידו, בהיותו בירושלם לפני חמש שנים. ד"ר הרצל ז"ל אמר לפני שלשה חדשים למר אפרים בהן: אמר נא שלום בשמי להארה שנמעתה על אדמת ישראל. קול נהי נשמע בראשון לציון ביום מלאת ששים יום לאבל ד"ר הרצל, התאספו שמה כאלף איש ואשה מכל המושבות, אשר סביבות יפו, ומיפו עצמה ומירושלם. ראשון לציון לבשה מראה אבל כבד מאד, כל עבודה חדלה וכל החניות נסגרו וכלם התאספו לבית הכנסת הגדול וד"ר גרינהוט מירושלם, ד"ר יפה, מאירוביץ; מלר, איזנברג, לבומיץ, קומרוב, ליובין נשאו מספד מר וכל העם הורידו כנחל דמעה. ביום כ' כ"ז אב נפתח בירושלם סניף הבאנק הציוני בשם "חברת אנגליה פלשתינה". מצר אחד להשלט של הבנק הרימו דגל תורקי ומצד השני דגל אנגלי. אל הפתיחה באו השרים הגדולים דיקסיון קנסול אנגליה בפלשתינה והמודיר המדיני בשאיא ענברי, סעדת מודיר תאברירם מחמוד ביא ושר

תחלה חשדו את בעל הסוס, כי איזו ערמה בדבר, אבל מעט מעט נוכחו, כי אין ערמה. הסוס משיב תשובה נכונה על כל חשבון גם דאנשים זרים. הסוס הנפלא מכיר גם את קולות הנגון ואת כל קול וקול הוא מציץ במספר אחר של דהירות כנגל. בימים האלה באו פרופסורים והכמי הנפש שונים לנסותו. האנשים, שהסוס רגיל בהם, התרחקו ממנו ורק אנשים זרים סבכוהו ויקפוחו בשאלות על אדות קולות הנגון. כאשר אך השמיעו קול, ספר הסוס את המספר, שהוא רגיל לציין בו את הקול ההוא. הכוחנים השמיעו קולות רבים ביחד והסוס ספר את מספר הקולות ואחרי כן הלך וחשב את יום כל קול במספר המיוחד לו. (האנשים, שהיו שם, לא יכלו להבחין איזו קולות נשמעו בתוך הערכוביה). גם את הצבעים מכיר הסוס ומצינם במספרים. הוא יודע גם קרוא וגם את האותיות הוא קורא במספרים.

מחציר קיסר רוסיא. בן הקיסר הוא ילד הלש מאד. הרופאים אינם מוצאים בו סמן אריכות ימים, ואובות וידעונים, שירבו לדרוש בהם בחצר קיסר רוסיא, הגירו כבר במנדראש, שלא יגיע הנסך הגדול אלעקסי בן ניקולאי למלוכה. הצאר סובל הרבה משכר לב ותחלות נבזות. אמו רוצה להקבא בבית נזירות, להמלט מהפגעים הרעים, הבאים חדשים לבקרים על בית הקיסר. בחצר המלכות סוכבת שמועה, כי כבר החליט הקיסר, לתת קונסטנטינא לעמו מיד אחרי המלחמה.

הצלחת יפן. באדמת יפן אצל סוואטע נגלו עפרות זהב באדמה. כבר התחילו לחפור. הפירות הזהב יכניסו לממשלת יפן שלשים מיליון יפן (דולאר) לשנה. פילוסופה עוררה, חרשה ואלמה, באמריקה ישנה אשה הרשה, אלמה ועורת ועליה אמרו חכמים, שהיא אחד מפלאי תבל. שמה הלנא קעלער. היא לומדת באוניברסיטה ומתכוננה לרכוש לה תאר דקטור. למען תדע את דברי הפרופסורים תלוה אותה תמיד אחת מחברותיה, המתרגמה לה את הדברים על ידי אותות שונים על כף ידה. לפני שנים אהדות כתבה הלנא קעלער את תולדות חייה ובעת האחרונה כתבה ספר פילוסופי אפטימיסטי, לחלוק על ספרי שופנהאוער הפסטימט, המהברה מראה, כי יש לה במחון חזק בכל הטוב בעולם. בספרה זה נגלו עמקות המחשבה, בקיאות בכל ספרות העולם והוגדראות רוחני רחב מאד.

סערות ושטרף באוסטרליא. בעוד אשר בהצי כדור ארצנו הצפוני שלט עד כה שרב וצמאון, הנה באוסטרליא, אשר בחצי הכדור הדרומי, היה בשבוע שעבר שטרף מים; שדות גדולים במרהק כמה פרסאות מכוסים במים ורוח סערה עקרה את כל הגבוה מעל הארץ, נתן בתים, נתש עצים עם שרשרים, הטביע ספינות עם כל אשר בהם. כמה מקומות הרבים ושוממים. גם באיי אזיא ובקורעא היתה סערה איומה.

בית-הספר מיסוד בארון הירש בזאביע אָשֶׁר ע"י המניסטר להנוך ויש לו מהיום זכות כל בהים של של צבור.

הפרעות בפולין הרוסית. נגד ההודעה האפיציעזית מפטרבורג על אדות הפרעות ההן, מודיע הברלי. טאגבלאט, כי הקירה נמצאה נערכה שם לא בשביל היהודים, כי אם בשביל קפיטן של הונדרטים, שנפצע קשה ע"י מני היהודים. בפארטשעוו הסיתו אנשי היעוואטיס את העם, לעשות טבח ביהודים, כיום קישינב. יען הצילו אב ואם יהודים את כתם ילדה קטנה, שנגנבה מביתם ע"י כמרים. נוצרים ירו על יהודים ויכום והמה נקיים ולעמט זה יצאה גזרה, לתפוש ששים יהודים מהמבוס ולשיטם בכלא. המה עזבו את העיר וינסו ורק תשעה מהם הובאו אל בית הסהר.

גנראל שטאסעל, הגבור המגין בעד פורט-ארטור בגבורה נפלאה, ואשר הקיסר הודה לו על אמונתו ואמץ לבו, הוא מזרע היהודים, מוצאו מברין באוסטריא ועוד בני משפחתו יושבים שם ובניקודסקורג ובהללת המלחמה עמד עוד במרוץ מכתבים עם קרוביו בברין.

ל. טאלסטאי והיהודים. בפני סופר מוויז הביע ל. טאלסטאי את דעתו על אדות האנטיסמיטים: "האנטיסמיטיסם איננו אסון ליהודים, כי אין רע למי

הארץ מוציאים על תוצאות חרשת-המעשה, יוצא לחוץ לארץ — ערכו כל הדואגים לשלום המדינה העניה הזאת את כל עמלם ושאיפתם, להרים את מצב החרשת במדה מרובה, להרגיל את בעלי ההון, שתהת לתת כספם בנשך או לבנות בתים לבטלה, ישקיעו כספם בחרשת המעשה, להציל בזה גם את הארץ מעוני ומחסר עבודה. לתכלית זאת נערכה תערוכת המתכות בקראקא, כי ענף החרשת הזה נהוץ פה ביותר ואותו נקל להנהיג במדינה. גליציה היא ארץ, אשר על עבודת האדמה תהיה. לעבודת האדמה דרושים כלי ברזל ומכונות רבים מאד וכל הכלים והמכונות האלה יובאו בארצות אחרות וכסף הדלים יוצא יד זרים. גם הרמשים, מגלים, אתים, מעדרות, מרות, קלשונות, מזרות, כלם יבאו מחוץ לארץ, והון המדינה יאבד. התערוכה נהלקת להמש מהלקות: הראשונה מכילה מעשי נפחים ומסגרים, כלי-בית של ברזל, כלי בתי-הולים; כלים מחומכים וממורטים, מיני סכינים, כלים מוזהבים, שעונים, מעשי צורפים וכל מעשי ב"ס למלאכה ותעשיות ביתיות; השנייה: מכונות, ביורות, דידיס, מכשירי בתי חרשת, טרנסמיסיות וכל הנלוה להן; כלי בשול, כלי מכרי הרים וכדומה; השלישית: הלקי מכונות, שאינם מברזל; רצועות עור, עבותות, שמנים, צבעים, המר השקה ויציקה; הרביעית: תבניות וציורי מכונות וכלים שונים; החמישית: המצאות פולניות. —

בתוך פרי דתעשייה במדינה הזאת נמצא הרבה מעשי ידי יהודים. בתוך אהל הצירק נמצא משמאל כלי ברזל שונים. שערד ה' היידנפעלד מזאבלוציא, רצועות עור וכל מיני מלאכת עור מסבריקת איג. וורם בקראקא, עקבות סוסים ומסמרות ושולשלאות של ברזל מסבריקת האפשמטעדטער ושותפו במונילא, כלי ברזל ופורצלן מצוידים ציורים נהדרים, מלאכת פ' ליבלינג, באהל ענקי אחר נפגש כגל כלי עמאיל מבית המלאכה המפואר, הראשון בגליציה, של ר' א' ה' פרידטאן ושותפו ברמבניק סמוך לקראקא. הכלים עשויים בתכלית השלמות, מנורות נהשת כביהיני של גערטלער בקראקא. לוחות ושלמים מלאכת ל' אפעל בלבוב ועוד אהרים.

דמונסטרציה רותנית בלבוב. בהיות ראש הממשלה בשבוע הזה בלבוב התקבצו רותנים, לעשות דמונסטרציה כחוצות נגד הרנהגה הפולנית. שוטרים הפיצוס ויאסרו בבית הסהר אהדים מהם.

אנטיסמיט אבד. ציר מועצות הממלכה האוס-טריאית, המשיכי הראדיקלי קלאפאץ, הלך לשדה המלחמה, למען יודיע את "האמת" מן המלחמה. מאז הלך לא נשמע ממנו דבר ולא נודע מה היה לו.

מתה חיה, בכורפסט נפלה טעות במטה אחת בבית-הולים והטעות גרמה חרדה ופחד מות לרבים ותוללת נזוכה לנאהבים. אשת הנגר פארעל הובאה אל בית ההולים נמהצה ע"י הטראטוואי ואהרי שבועות אחרים נרפאה ותוכא אל הדר אהר עד שוכה לאיתנה. במקומה השכיבו במטה אשה משרתת, שניידער, שנפלה מהדיוטא הנ' ושומרי המטות שבהו לשנות את הכתבת שעל לוח המטה. האשה שניידער מטה ממחרת ויקברוה בשם פארעל ע"פ הטעות וכעלה נהם מהרה ויכניס אל ביתו את אהובתו. אהרי ימים אהדים נקרא דרוז לאשה פארעל ותשב אל ביתה לפנות ערב. כראות אותה הילדים בהצר מרהוק צעקו בקול מר: "שובי למנוחתך ותני לנו מנוחה!" ויכרחו מפניה, באמרים, כי המתה עלתה מקברה, להבעית את ההיים. כל השכנים נבהלו, כי האמינו, כי נשמה מטה היא ויעשו צורת שתי וערב ויסגרו כלם את בתיהם ויזרקו אפר בפתח, בתור סגולה, לכל תוכל המתה להכנס. גם בעלה ואהובתו סגרו את הדלת ולא היר לה מקום ללון, עה שבא רעצן פקח ועז פנים וישלך את נפשו מנגד ויהקור מפיה, מאין היא באה, עד שנוכח, כי רק ע"פ טעות מטה ושעות לעולם חוזרת. אבל הבעל לא אבה להאמין ימים אהדים, עד ששלחו אליו מבית החולים, להגיד לו את הבשורה המרה, כי אשתו חיה.

סום נפלא. למרות ההכחשות התאשרה השמועה על אדות הסום הנפלא "האנס" בברלין, היודע כל ארבע מחלקות ההשבון ומשיב על כל שאלה בהשבון, שישאלוהו בשפה הגרמנית, ע"י דהירות כנגל אהת. מספר הדהירות מבוזן תמיד למענה נבון על השאלה.

השכלת העם איסמיל בייא ועוד אנשים נכבדים מגדולי כמשלת תורקיא, ומבני עמנו באו הרב הגאון מוהר"ר שמואל סלאמט ראב"ד לערת האשכנזים בירושלם, פינס, אנמעיב, בנוונשתי, בן שימיל, בן-יהודא, מ' קרעמער ועוד רבים מנכבדי העדה. הארון הנכבד ז' ר' לעוונטין, מנהל הבאנק, קבל את האורחים בכבוד נרול מאד וישתהו להצלחת הבאנק והרה"ג הרש"ם ברך את המוסר הזה, כי יצליח הבית והי לברכה בארץ, ובשורה הפתיחה נשלחה ע"י המלגראף לעוד הפועל בוונה ולראש הבאנק וואלפואהן בקעלן, ולאיהו מכתבי עתים.

היין, אשר שתינו היה מהול ברמעות עינינו, בזכרנו, כי אבינו הוקר, אשר מסר את נפשו על המפעל הגדול הזה — באנק ציוני בירושלם — איננו, ולא נוכל לבשר אותו על דבר פתיחת הבאנק, ושמתנו נהפכה לתונה וששון ויגון יחרו נדבקי. אך זאת נחמתנו, כי המפעל הזה הוא זכרון עולם להרצל בירושלם — והועלת רבה לכני עמנו בארץ ישראל. למנהל הבאנק נמנה מר אליהו ספיר, שהיה פקיד ח' יק"א ביפו, והגזבר הוא מר יהושע אייזנשטאדט.

בן עמנו הנורוי אליהו שוול, אשר רצה את נפש הערבי ברך מפתח-תקיה ליפו, למען הציל את נפשו, כי הערבי רצה להרוג אותו — נשפט בשבוע הזה. בעזרת העורך-דין אחינו מלביאל מני עפנדי נחרץ עליו לשבת רק שנה אחת בבית האסורים — ובעוד שנים ועשרים יום יצא לחפשי.

מענדיל קרעמער.

מכתבים מאנגליא

נדון. מספר הנרים, שבאו לארצנו בירח יולי: להשקע פה 9699 (בשנה שעברה 8538), עברו דרך ארצנו — 8540 (בשנה שעברה — 9349). בשבעת החדשים, מן ינואר עד סוף יולי, היה מספר הנרים, שבאו להשתקע בארצנו 48256 (באותו הזמן בשנה שעברה 47460) ומספר הנרים עוברי דרך ארצנו — 55479 (בשנה שעברה — 86951). — מר. זנגביל, כספרו על דבר שר הפנים הרוסי פון פלעהווע, אומר: פון פלעהווע הביט ברצון על התנועה הציונית כל עור שהצטמצמה רק בציונות, בארץ ישראל. פון פלעהווע שלח, "הורעה" לממשלת טורקיא לאמר, כי ממשלת רוסיא תביט ברצון על פתיחת שערי טורקיא ליהודים, אבל התחיל להתנגד לתנועה הציונית בעה שהיתה לתנועה עממית. אחד מירידי זנגביל בקר את פלעהווע וימצא על שלחנו רשימה משמות אנשי חיל, שמתו באחד המבצרים ויעירהו על שמות היהודים המהים שברשימה זו. ומה הפלא — השיב המניסטר — הדבר טבעי, כי גם היהודים ככל בני הארץ ימורו בעד ארצם. — אבל, השיב הנואם, המבע מחייב, כי היהודים יוכלו גם לחיות במקום שבו הם מתים". במקום הזה היה מחוץ לתחום המושב לישראל. ההערה הזאת עשתה רושם גדול על השר ובעבור זמן קצר הרחיב את תחום המושב לעמנו. השר התאונן באזני מבקרו זה, כי האמות העבריות מפחדות את ילדיהן הקטנים לאמר: הנה פלעהווע הולך. מזה נוכל לראות, עד כמה עמלו אנשי רשע להבאיש את ריח ישראל בעיני השר, כספרם לו עלינו דברים שלא היו, ואין גם יהודית אחת בכל רוסיא, שתשהמש בשם שר מושל להפחיד בו את ילדיה. סיר מרקוס עממיל היהודי, מי שהיה ראש האזרחים בעירנו, קבל מאת קיסר יפן אות כבוד מן היותר גדולים, ככב זהב בן שמנה קרנות ואבן יקרה באמצע. בית המסחר, שסעמיל עומד בראשו, היה הראשון להמציא ליפן מלוח באירופה, ולבית הזה חלק גדול בהתפתחות המסחר ביפן. — ביום ז' אולו ההאספו חברי המזרחי בעירנו, לבחור ציר לקונגרס המזרחי בפרסבורג. בראש יושב מר יעקב חיים הלוי, כנאומו הראה על רפיון הכחות ואפס הפעולות שבציונים המזרחיים בעירנו, כי גם אל האספה הזאת באו רק מתי מספר. אחרי וכוחים רבים החלם, כי במטרת המזרחי היא, להרחיק מן הציונות דברים שיש בהם חלול הרה. מחוסר אמצעים לא נבחר ציר לאספה.

מקורב ומרחוק.

התערוכה בקראקא. בהיות כל המהסור הנורא בגליציה פרי הסר החרשת-המעשה, כי כל הכסף, שיושבי

שנעשה לו עולה, כי אם אוי לעושה העולה. האנטי-סמיטיסם הוא הגדולה בכל הרעות בזמננו, כי הוא סרעיל דורות שלמים, הוא מעור עיניהם לצדק ושע וממית כל רגש מוסר. הוא מהפך את הנפש לעי מפלה, אשר כל טוב ויפה יכול עליו¹

הנחות ליהודים. הגרז'נין² מודיע, כי בספירות הממשלה הרוסית מציעים שורה שלמה של חקים מקילים בעד היהודים. עפ"י השמועות יבטלו אחדים מחיי ההגבלה, האוסרים על היהודים להתישכ ככפרים וירחיבו את זכויות-הישיבה מחוץ לתחום המושב של הסוחרים היהודים ממדרגה הראשונה ונשיהם ואלמנותיהם של היהודים בעני השכלה גבוהה.

הריגות יהודים בפולניא הרוסית הן עתה כמעט מעשים בכל יום; אחרי שהפוליציא כעצמה הראתה זרועה הנטויה נגד היהודים, מתרכבים הרוצחים, הלומדים קל וחמר לעצמם. בליל ר' שבוע שעבר נכנס שוורד אל בית החוכר שמואל בליטצבולוס בכפר קארנין סמוך ללארדו. בתחלה התנפל על האשה רוזא ויכנה בקרום ויפצענה בידיה. אחרי כן הכה את בעלה וירוצץ גלגלתו. את שבעת הילדים לא הכה, גם את חמשים הרובל, שהיו מונחים תחת הכר לא מצא. צעקת האשה ויללת הילדים העירו את כל השכנים והשוודר ברח בחשך. לא נודע עד כה מה לקח.

עלילה חדשה. כפרנציא יצאה עתה מחברת. המוכיחה, כי עתידים היהודים לכבוש את כל העולם וכלי זינם הם חברת "כל ישראל חברים" והגודרים המתנדבים (פרייטוירער). המחבר מוכיח, כי חברת הגודרים החפשים הוא חברה יהודית וכל השמות המצויים בתוכה והמסורות וההגדות כלם עבריים. יהודים עומדים לרוב בראש הגודרים המתנדבים והשפעתם מרובה על כל מהלך הפוליטיקה וההיסטוריה.

כבוד רבנים. הרה"ג ר' אליהו חזן, ראש הרבנים כאלכסנדריה של מצרים, נתכבד מאת השלטון באות הכבוד מג'יה מדרגה שנית. גם הרה"ג ר' חזקיה שבת' ראש הרבנים בטריפולי המערבית, נתכבד גם הוא באות הכבוד מג'יה מדרגה שלישית. "השקפה".

ספינה עברית. לסאלוניק הגיעה אניה מצוינת בשם "אסתר איסטרונו", אשר יהודי באזמיר נתן אותה נדן לבתו ויקרא את שם האניה בשם בתו. השם כתוב עד הרגל כאותיות עבריות. — "השקפה".

גדוד יהודי. בחדש יוני נוסד בניו-יורק רגימנט יהודי מיוחד בשם "מאנהאטאן ריפליס", המונה כבר חמש מאות איש מתנדבים. תכלית הגדוד הזה היא מעט יותר ממשחקי-צבא פשוטים. כדברי שר הגדוד האדון טיילאר פיליפס בנאמו, אשר נשא לכבוד חג תנופת הרגל, יהיה הגדוד הזה לאות, כי היהודים גבורי חיל חמה עד היום הזה. אמת כי במחנות הצבא הכוללים באירופא עוברים יותר ממאת אלף יהודים בתור אנשי צבא, ואולם כטלים הם כמרכית מספר שאר אנשי החיל, עד כי רק לעתים רחוקות יראה ויגלה לעין כל כח מעיניהם וגבורתם, אשר יצטיינו בה פעמים רבות. ועל כן היה הדבר נחוץ, כי יוסד מחנה צבא יהודי מיוחד כפני עצמו, אשר יהיה במעשה תקפו וגבורתו לכבוד ולתפארת ליהדות הכללית. "הצפירה".

לשון היהודים באונגריא. מה מנוחה היא הסתפחות יהודים בעמים אחרים נראה מהחשבון הזה: באונגריא יושבים 707.472 יהודים. מאלה נחשבו 451.209 לבעלי לשון אונגריא, 223.488 לבעלי לשון גרמניא, 13.370 לבעלי לשון סלובקים, 5859 לבעלי לשון רומניא, 1152 לבעלי לשון הרוטנים, 266 לבעלי לשון קרואציא, 90 לבעלי לשון סרביא, 28 לבעלי לשון סלובניא ועוד לשונות אחרות. ובאמת כלם מדברים גרמנית.

ערמק: כידוע אסור ליהודים העימרים בצבא במלחמה באויה המזרחית, לכתוב מכתבים לקרוביהם בכתב יהודית מפני החשד. והנה יהודי פקח אחד, העיכר שם בצבא כתב לכתו, כי הכל טוב ויפה. יש מוזן וצידה לרוב, אנשי הצבא שמחים ובטוחים בנצחון רוסיה, ומתחת חתם יעקב קא פויער, כלומר להפך, ארבעא אין מוזן ויפה. והצנזור לא הרגיש בכרכ. מ"ח.

משדה הספרות והמדעים

איך כותבים שמות הארצות?

הגיון מוטעה הוא לומר בהתחכמות יתרה: יען אין לנו שמות כרי צרכנו, לתאר בהם כל הארצות, לכן גם מה שיש לנו נכרית מן הקהל, יען מוצאם זר ומוטעה וכל שמות הארצות נקח מהלשונות החדשות. הרי זה כמו שהיה האשכנזי אומר: הרבה מלים יש לי, שמקורם זר, שנכנסו ללשוני בימי קדם מרומית, אבל הם אינם מספיקים לכך צרכי, בי גם היום לשוני חסרה מלים הרבה ועלי לשאול מהצרפתית, לכן אסקל את לשוני מהמלים הרומיות, וכל המלים החסרות אקח מן הצרפתית, כי מה לי מלים זרות, שבלעתן הלשון בזמן עתיק או בזמן הזה. או הצרפתי: המלה Allemagne (אשכנזי) היא זרה, מחצבתה Allemanen, וגם נתהוה במעות, כי היא רק שם שבט אחד ולא של העם כולו, וסוף כל סוף המלים הנכריות והמוטעות אינן דיות לי, בי אצל ארצות אחרות עלי לקחתן בתמונתן הנכרית, ורק צורה צרפתית תשווה עליה; לכן, אשליך הלאה את השמות Allem. ואחרות במיותו הלאה ואקבל שמות אחרות מלשונות מודרנות. או לו האנגלי ע"פ מלת Dutch, המסמנת במעות את יושבי ארץ השפלה, או הפולני ע"פ מלת Niemcy, שנוצרה במעות, יען הסלכים בהיותם עוד כמזב הפראי חשבו, שהאשכנזי, מפני שאינו מבין את לשונם ואינו מדבר כמוהם הוא אלם (Niemy-Niemcy), התפלספו כפלפול אסכולתי כזה.

המשלים האלה מראים ברור כשמש, שאחרי מלה, שנעבלה כראוי וקבלה הסכמה בללית, אין מרננים ואין מוחים נגדה. אין לנו דוגמא בשום ספרות שבעולם, בשום זמן מן הזמנים, שיחפצו הסיפרים בער מלה זרה אחת לעקר מלה זרה אחרת, שכבר התפשטה זה מאות שנים, אף במעות נמורה. באמת ראינו לפעמים שפוריסטים נפרזים רצו לעקר מלה זרה, אבל רק למען — מלה נושנה של עצמם, שנשתכחה. נגד זה בעברית לא אתנגד. למשל אם היה אחד חפץ לכתוב הרשיש תחת ספרד ובדומה. אולם גם הם אם יעברו גבול ויחפצו לשרש מלים זרות, שכבר נמסו בלשון לגמרי, יעוררו רק חוכא ואמלולה, כמו העמונים האשכנזים (Deutschthümler), באשר בקשו לכתוב Gesichtserker תחת Nasus—Nase. הנך אומר ארוני העורך (בהערתך לרברי בגליון ט'), שיש חלוק בכמות הספרות, שבספרות קטנה יכולים לבטל וגם מצוה לבטל, והבאת ראיה שבספרות האשכנזית והפולנית, בהיותן עוד קטנות עשו כמה שנוים, כמו שנראה מן הכתבים העתיקים בארחיב, אבל אין הנידון דומה לראיה. אותיות לא רק שנו לפני מאות שנה, כאשר היו הספריות ועירות, בי אם עוד לפני עשר. בלשון פולן למשל בטלו זה לא כביר את האות é, ושנו כמה מלים בבתיבה, בלשון אשכנזי חדלו מכתוב th, אבל מלים אין מבטלים ומשנים, אפילו בספרות הכי קטנה. מדוע נתנשא אנו על כל עם, האם מעמנו הוא אסתנס במדה כה מרבה, שנבחר יותר במלה זרה חוישה, מבמלה זרה זקנה, אף כי נתידהה עד גמירא? הלא את "יתרונונו" לא נרוטם עד צמרת מגוחכת ביו. הלא אין לך אף חבל ארץ גדול, ששמו יהיה נכון. Italien היא מן vitalus, שם שנתנו היונים לפלך ארץ קמן, קלבר, ואח"כ התרחבה במעות על כל חצי האי היה. Graicia מן Graica, שם גליל קמן ביון, שהתפשט ע"י הרומים על כל הארץ. פלשתניה (Palästina) כמו בן במעות מן פלשת. Syria (ארם) במעות מן Assyria²). שמות חלקי תבל, "אסיה", "אפריקה", גם מוצאן שנגה. הראשונה, אסיה, היה שם, שנתנו הרומים לפרגמוס באשר כבשוה, לפי צואת מלכה האחרון אמלום, בשנת 133 לפסה"נ.

¹ עין המצפה גליון ט'.

² מוריא הוא על שם "צרי". שמשכה בכל תיף ים פניקיא. הצר'י העברי מתחלף בלשונות זרות כאות S. (המער.)

לחוק
כשפ
עמוד
נקרא
שלה
בעול
צורת
על א
או ח
עמדה
בגבו
ולעמ
ושם
לדרג
כל
את
על
שה
כקו
אדו
בית
מלא
הימ
ארו
הפס
פני
הזו
מו
כין
הנ
בוז

השניה אפריקה, מן השם שנתנו הרומים לחבל ארץ, שסר לפנים למשמעת קרהגא, אחרי הרסם את הקריה הראשית במלחמה השלישית עם הפונים בשנת 146 לספה"נ. חוץ מזה עוד יש הרבה שמות, שהתהוותן כניאה לידי שחוק. הים האדום קבל את שמו רק מחמת מעות נסה של היונים, הים נקרא אצל כל עמי אסיה ים אדום והיונים מאי ידועתם מעו כהעתקה בערבם אדום עם אדום וכנו, למרות, שהים אינו סומק בלל, ים האדום. גבל ננו היונים Byblos רק בערבם גויל עם גבל. חיוון מעותים כאלה לא רק נובל לראות בלשונות העתיקות, גם היום לפני עיני כל מההוים שניאות כאלה, המוכיחות רפיון נצחי של הרוח האנושי. המלה האנגלית race-horses (Rennpferde) מחמת ערוב המלה, כי race הוא שם משהף, שיש לו שני מובנים גוע ותחרות, תרגמו בכל שפות הרבות (Konie rasowe Rassenpferde) סוסי גוע, הנה אנחנו רואים, שגם היום המעות היא סבה להתהוות מלים משובשות, שהתפשטו, למרות חסר מעם, במהירות נפלאה ונעשו נשואות כפי כל, ולמרות כל אלה, שכל לשון שורצת מעיות, לא יערער איש עליהן, ובשפת עבר, איך נעשה הבדל, יען ספרותה קטנה ובידנו למנותה כחפצנו³).

ארוני העורך! בהערותיך על מכתבי הנ"ל חלקת על רעתי, שאותיות הסיום י"ה הן תוצאת השפעה סלכית, באמרך שכתבתי נמצאו שהי מלים עם אותיות הסיום י"ה: "מוריה" "עיא" וכמשנה הרבה. אני אמרתי, שאותיות הסיום בתור חבר יתרוני (Suffixis) אין בכל לה"ק, וי"א וי"ה אצל עיא ומוריה הן מן השורש, כי הראשון מנע"י אל נע"ו והשני מנל"ה. והמלים בי"ה במשנה הן תולדת השפעת יונים ורומים. השפעת השפות הקלסיות על לשוננו כבר פסקה זה מאות בשנים ופתאום הי"ה בסוף המלים נראו לעין; הנאמר, כי השפעה שמקורה כבר רלל וחרב זה אלף ויש מאות שנים הראתה את רשימה אחרי בלותה עתה. כל המביט על החיוון הנכחי של אותיות הסיום י"ה בלי משפט קדום יראה שהן תוצאת השפעה סלכית⁴.) (סוף יבא).

Dr. Judacus.

חדשות על דבר הרדיום. כל הנפלאות, שנעשו עד כה בחמר הרדיום, נשאר סודות החוקרים, העוסקים בזה, כי מרוב יקר החמר החדש, שאין בעולם ממנו רק גראמות אחדים, לא יכלו להשתמש בו לרפואה ולהאיר בלנדון יעשו הרוקחים עסק ברדיום, הם משאילים מעט רדיום כשפוסרת של זכוכית דוופאים בשכר רב. עתה הצליח דקטור באדען לאצול מאור הרדיום על מוך של צמרי-נפן, הסופג אל תוכו את האור ומשפיע אח"כ ימים רבים אור רדיום, כמו הרדיום עצמו ויכולים להשתמש בו לרפואה ולכל דבר וההוצאה קטנה מאד. ידוע שיכולים להאיר עיני עורים באור הרדיום ויש מנסים לרפא בזה מחלת הסרטן.

שפה גרמנית כללית. כבר נלאו "מחבריי" הלשונות ויאכדו שברים לראות לשון וולאפיק או עספערנאמע מתהוה שפה אחת לכל העמים. עתה נסה איש אמריקני "לחבר" שפה אחת כללית לכל העמים הגרמנים: הווסים, הפרנקים, השבנים, הפרוסים האלמנים, האיטליאיים, הפריזים, ההולנדים, הבלגים, האנגלים, היפאטים, הדנים, הנורכנים והשבדים. עקר השפה לוקח מהשפה האנגלית וגם מן האשכנזית, דקדוקה פשוט עוד יותר מדקדוק האנגלית; אין כל נטיית הפעלים והישמות. המחבר דורש להקהיל קונגרס לכל העמים הגרמנים ולבחון את לשונו החדשה ולהשלימה ולשכללה על ידי חכמים ולעשות

³ מזה שנמצא מלים משוּבשות בכל הלשונות המדיברות אין עוד ראיה, ששוב להניח את המלים; מזה אך ראיה, שאין ביכולת העמים לשנות, יען ששונות המלים כפי ב"מ מיליונים בני אדם. מה שאין כן אצלנו; למעט סופרינו— שאין מספרם עולה אף למאה — אפשי לתקן ועליהם לתקן, למען המעם הטוב. תקן הלשון בודאי אינו מנרעת, כיא יתרון. ⁴ גם סופרי ימי הבינים השתמשו לפעמים בסיום י"א ע"פ המשנה.

הנני מברך בכרכת מו"מ את הרה"ח ד"ר יוסף זליגר לארשיו עם מרת לאה רונקרניץ. העורך.

מר יוסף שווארץ ומר צבי מעללער מברכים את מר שמשון קרייצער לחתונתו ונודבים בתר לקה"ל. מר אשר ליב אונגער מברך את מר שמשון קרייצער מולקיעו לחתונה, ונודב חצי בתר לקה"ל. מר נח קערנער מברך את מר שמשון קרייצער מולקיעו לחתונה. — מר נח קערנער מברך את מר יהושע שארגעל מלכוב לחתונה.

מר חיים ליב שפיטץ מברך את מר אפרים קרענגעל ברבת הפרידה בקבעו משכנו באנווערס בכלגיא.

מר יצחק הורוויטץ מברך את מר מאיר פרץ פיש לחתונתו ונודב חצי בתר לקה"ל.

מר משה שכטר מברך את מר צבי גרובנער לחתונה.

מר יוסף יהושע קינסבערג מברך את מר גבריאל יוחנן מלכוב לארשיו, ונודב חצי בתר לקה"ל. מר הירש זעלינגער מברך את מר וואלף הירשענפיל מקראקא לארשיו ונודב 60 הלר לקה"ל. מר יעקב וואקס מברך את מר ברוך טענענבוים מרישא לארשיו ונודב 40 הלר לקה"ל.

מר ליבש קלאפהאלץ מברך את מר שמחה יאלעש לארשיו ונודב בתר לקה"ל.

מר משה קאנארעק מברך את מר מאיר פרץ פיש לחתונתו ונודב חצי בתר לקה"ל.

יצאה לאור המחברת

המקובל ר' אברהם בר' שמואל אבולאפאי

(החי במאה ה'ג' למספרם)

חיו שמתו והלך נסשו, מאת ד"ר ע. גינציג (עורך "האשכול"). מחייה 70 הילר עם המשלוח. — אנב גרוא הנני להודיע לכל חותמי האשכול, כי הכרך החמישי יצא לאור בעוד ימים מספר.

Rabb. Dr. I. Günzig, Foschitz (Mähren).

תקונים בטלגראף. בקרוב יעשה תקון בטלגראף, כי יוכלו לעשות בדפשות נקודות וקוים, מכלי לשלם בעדם ביחוד, כמו עד כה. גם יוכל כל איש לשלוח דפשות בסמנים. שלא יבינן רק מי שנמסרו לו הסמנים מראש.

ארגז מכתבים

י"פ בק': הנך מתרעם על תעלולי צעירינו. לא מצאנו לנכון לפתוח וכוח חדש בדבר ישן. שכבר התכרר מכל צדדיו. הן לתכלית זאת נוסדה מפלגת. מורח"י. בכל ראבון לבנו על מעשי הבעטים בדת אין תחלה בידנו לשנות דעתם ואין לרחותם בשתי ידיים. אבל לא כל המודה בציונות מברח להתחבר אל האנשים החפשים. החובה עליך ועל חבריך ברעה, ליסד בעירך חברת ציונים אדוקים ולהציל מה שיש להציל. וכי מפני שפלוגי היוצא לתרכות רעה הוא יהודי, אסור רכס להיות יהודים? גם מן הציונות אסור לכם לבלק ידכם מטעם, כי מקצת ציונים פרקו עול דת. וזכור וישם אל לבך וגם דבר על כב חבריך, כי לא הציונות גרמה פריקת עול דת. נחלת הזמן הוא. לולא היו הצעירים ציונים, או היו ציציאליסטים ויצאו מן הכלל. הציונות תצילם מבריתתם מגזענו ועוד תכא עת, שיכירו עותתם. — פתחיהו: לע"ע אין מקום פנוי; אבך עור יבא יום שנצטרך להם. הזכירנו נא לעת מצוא. — לרבים השולחים ברכות מו"מ לדפוס: חנם איננו מדפיסים רכד כזה, שאינו רק לכבוד אדם פרטי. ברכות נדפים רק בשביל אלה, השוכחים אלינו מראש נכדה לקופה הלאומית לא פחות מכחר שלם או המשלם שכר הדפוס חצי כתר. — ע"ו י: מאין מקום עלינו להניח ענינים קטנים כאלה לאחריהם. — להקועסים מטרנופול: הפיליטון "עולם הפוך" לא בא מטרנופול וכל הנחשדים שם נקיים. הכותב מכאר את המצב בדרך כלל ומעשים כאלה יקרו בכל עיר ועיר. — "מתורגמן": התינום לא עדה יפה, כי אינו מיכן. — ב"ג במ': לע"ע אין מקום, כי דב החמר והגליון קצר מהכילוי. — ז"ש כנ"ל. — מ"ו גליון כורד 12 הלר. — י"ש כב': כדברייך יעשה. — י"ס בצ': "מדינת היהודים" 80 הלר, אצל אהרן פויטש קראקא.

לחוק בכל הממלכות הגרמניות, לכמד בכל בה"ס רק בשפה הזאת, למען יהיו כל הגרמנים לעם אחד ויוכלו עמוד נגד דחיקת הסלבים ההולכת וחזקה. הלשון החדשה נקראת "טייטנית".

ארץ אדום. הפרופסור אלויס מוסיל באלמיץ שלה לאקדמיה למדעים בווינ מסת ארץ אדום. הראשונה בעולם. החכם הזה יוציא בקרוב גם ספר, לכאר את צורת הארץ הקטנה והנסלאה הזאת. החכם הזה שהה על אדמת הארץ דשוממה הזאת חמש שנים ואין גיא או חרבה, אשר לא ידען, אף שהטבע ויושבי הארץ עמדו לו ליטמן עד רכנו. על מישור ה"סלע" הנודע, בגבה אלה ות"ק מטר למעלה מסני הים, יש קרח כלילה ולעמת זה יש שם גיאיות נמוכות עד 395 מטר מן הים ושם 56 מעלות חום ביום. האדם הנוסע שם צמוי להרצה ולהכוו. כי שם שכשי שודדים יחנו והכל הפקר. כל אדם יחיה שם על הרבו. בספר הנ"ל יכר המחבר את שמות המקומות הנזכרים במקרא ובספריות העמים על אדות ארץ אדום.

פסלי משה ואהרן. ק. פאפמיכאלוסולוס, מי שהיה מניסטר לחנוך בארץ יון, ויעבור בימים האלה בכמה מקומות באויא הקטנה וסוריא, הודיע בעתון יוני על אדות פסל כפול של משה ואהרן, הנמצא במוזיאום של בית הנוך כהנים נוצרים כירושלם. מעשה הפסל הוא מלאכה יונית. בצד השמאלי נמצאת צורת משה ובצד הימני צורת אהרן. שתי הצורות הנן טפוס יהודים פנים ארובים, חוטם גבנוני, זקן מגודל, מצה מקומט, מבט חד. הפסל נמצא באמצע ימי המאה ישעברת ד' מטר תחת פני הארץ בנצרת בא". בקרקע הכמה הנוצרית. במקום הזה היה בימי הרומים בית הכנסת ליהודים והקיסר פופטיניאן עשה אותו כמה. הפסל נעשה כפי ההשערה בימי המאה דג' או הד' אחרי לדת הנוצרי, כי אז עסקו הנוצרים בא"י ובסוריא בכל מעשי האמנות היוני יהודים בודאי לא עשו פסל משה ואהרן.

מלון אשכנזי-עברי.

מכיל את כל אוצר המלים האשכנזי ותרגום כל מלה בעברית. המלים העבריות לקוחות מכל ספרותנו העתיקה והחדשה. המחבר השתמש בכל החרושים, שהתחדשו בשפתנו בעת האחרונה ומה שחסר עוד השלים ע"פ לשון אשור, סוריה וערב. מחיר כל חוברת חצי הכתר.

נערך ע"י הד"ר מ. מארגעל
ויוצא לאור בחוברות ע"י המו"ס ל. קליין בפאזענא.
L. KLEIN, Buchhandlung, Požega (Slavonien).

גימנאזיום עברי.

צו יקשיבו התלמידים לקח טוב צונקרא, ש"ק ופוקקיס ציחד עם כל הלמודים, אשר ילמדו צגמנאזיות אשר להנוונסטה ויחוככו צדתנו ואלמונהנו הקדושה הנוקרה לנו. ובסוף השנה יקבלו הנוודות, אשר יקוו צערכן לכל דבר להעודות הגמנאזיות אשר לנוונסלה. לנוחכלים כשירים צזול ולהשגרה ונעוכם ידאג הרצ ראש ציה"ס. גם פולנית ילמדו סס.

האדרסה: Rabbiner Dr. M. JUNG, Ung. Brod (Mähren)

Passendes Geschenk

für
בר מצוה
und jede Gelegenheit.

Roccoco-Remontoir-Uhr mit hebr. Zifferbl. genau laut Illustr., Metallgehäuse (Alt Silber imit.) mit schönen plastischen Figuren und genau gehendem »Roskopf« Werke Preis fl. 6.

Versand gegen Baar oder Nachnahme, Umtausch gestattet oder Geld retour.

Kapellner & Holzer

KRAKAU, Dietelsgasse 68/2.

Illustr. Preiscourante gratis nnd franco
Agenten werden gesucht.

30% בירליגער אלס איבעראלל.

G. L. Grajower
Krakau, Krakauergasse Nr. 16

im Hof (vis a vis A. Faust)

עמפיהלט זיינע רייכהאלטיג אסארטירטע

שוהווארענהאנדלונג

צו בילליגסטען פרייווען.

גדייכצייטיג עמפפעהלע איד מיין ענגראף-לאגער פאי לערער-לארע אונד קאנזערווירונגס-מיטטעל פיר פיינערע שוה-וואארען ווי: שעווראף, פראגרעס עט"צ. 50% בילליגער אלס איבעראל.

30% בילליגער אלס איבעראלל.

אתרוגים לולבים והדסים

אללעראייסערסטע וואארע צו פרייווען אהנע קאנקוררענץ ליעפערט נור דאס איבעראלל בעקאנטע פערזאנדהויז

Artur Guttman, Triest Postfach No. 468.

הויו געגרינדעט אים יאהרע 1869.

אתרוגים, אריגינאליקסטע, ענטהארטענד 100-150 שטיק, שאַנסטע פארגער פער שטיק . a K. — 90 bis 1.20
 » » 1.80 » 2.20 . . . . . » » » » »
 » » 1.20 » 1.40 . . . . . » » » » »
 » » —.60 » —.70 . . . . . » » » » »
 לולבים אלבסנדריען פרימא פער אריגינאלקארב 100 שטיק . . . . . K. 24.—
 » פרימא געוואהלטע אווא באריגהערא » » » » » 39.—
 הדסים טאָגליך פרישע אנקונפט 3 בלאַטטריגע אין וואסערקיסטע
 » פ.ר. 1000 שטיק . . . . . » 16.—
 » פאסטקיסטען . . . . . » 100 » » » » 1.60

פרייווע אב טריעסט.

נב. דער פערזאנרט איזט אין גראַסען אונד קליינען קוואַמיטאטען. בייא ווערטען בעשטעללינגען איזט דיא האַלפטע דעס ביילייפייגען פאקטורענבעטראגעס אים פאָרהיינין איינ-צוועינען, דער רעספּעטראג ווירד דער זענדונג נאכגענאמען.

ערשטע לעמבערגער
כשר דאמפף ועלכווארען פאבריק
פאסט עט קאמפ.
לעמבערג נאזאוואנאסע נומער 10.
קארל-לודוויג-שטר. 41
הויפט-פילאלען
אין לעמבערג
באזשניצא 20
איינציג דאשטעהנדע כשרה ועלכווארען
פאבריק, וועלכע אונטער אויפזיכט אינד מיט
הכשר מהרב הגאון הגדול רשכבהיז מיהריר
יצחק שמעלקעס האביד מק"ק לבוב שטעהט.
ערצייגט דיא שענסטע אלאמי עט פערשיע
דענע ועלכווארען צו ביליגען פרייען.

4 וואכען פראבע-צייט
פערענדע אן יעדערמאן
מיינען נייען האבאר-מינע
וינגערמאשינע (מאדעלל
1804) מיט זעממטליכעס
צוגעהער & קאסטען אונד
פינפיעהריגער שריפטליכער נאראטיע אום
נור 30 fl. אונד נעהמע דיא זעלבע רעטור
פאלס ניכט טאדעללאן פונקטאגירען זאכלטע
פערזאנד פר נאכנאמע, אדער פארהויניג
זענדונג דעם בעטראגעס.
Nähmaschinen-Versandhaus
ARNOLD FALLEK
Podgórze, Ringplatz 10.

פאבריק פאר
הויפט-פילאלען
אין לעמבערג
באזשניצא 20

Billigste und Beste
Kautschuk - Stempel und Typen-
Fabrikation
I. HOROWITZ, KRAKAU.
Bozeczala No. 4.
Erfindung 2 % Dilliger als in Wien

עפילעפסי
לחלי-הנפילה ד"ל, לשבץ (קראמפף) ולמחלות
עצבים אחרות ידרשו ספר מיוחד לזה ויכולתו
בהנם פראנקא ע"י
Privil. Schwanen - Apotheke
Frankfurt a. M.

Hotel Wiedeński
Krakau, Methgasse 9.
דאס אללגעמיין בעקאנטע יודישע האטעל
דעם ר' טובי' מיט על בוים, איזט אין
יודיש ארטאדאקסען קרייזען זעהר
בעליעבט, עס ווירד געזוכט וועגען דער
בעקוועמען לאקאליטעטען, נומער קיבע
ביליגער פרייען אונד טרייעסטער
בעדיענונג.
Wyd.: { Naftali Hof.
S. M. Bazer.
Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer.
Drukiem S. L. Deuschera w Podgórze.

Schicht-Seife
„Hirsch“ Marke: „Schlüssel“

Beste, ausgiebigste und deshalb billigste Seife.
Frei von allen schädlichen Beimengungen.
Überall zu haben!
Beim Einkauf achte man besonders darauf, dass jedes Stück Seife den Namen „Schicht“ und eine der obigen Schutzmarken trägt.

לראש השנה
נמצאים ת"י להמכר בזול תמונות גדולות
וקטנות מאספת הרבנים שהיתה בקיץ
תרס"ג בקראקא:
1) תמונה גדולה 48/64 cm. מחירה
50 העללער. מלבר פארטא
2) תמונה קטנה, גדולה כמו אנוכס-
קארטע (יפה מאד להשתמש בה כתור
כרטיס לברכה שנה טובה)
מחירה 4 העללער.
בייא גרעסערע אבנאחמע ענטשפרע-
בענדען ראכאמט.
מוסטער נוד פיר געלד.

David Heidenfeld
KRAKAU
Ulica Bozego Ciało 1.

Max Kohn, Triest
Export - Handlung
von
אתרוגים, לולבים
והדסים
Preis-Courante gratis u. franco
Auf Wunsch Referenzen,

ESTABLISHED 1894
LWOW
1894

הערן מ. פרייליך ספעציאליסט פיר ברוכלידענדע, אויסל. ערצייגער פאן
ק. פאשענט באנדאשען אין לעמבערג.
פאן דען אינגעסטען אונד אויפריכטיגסטען געפיהלען מיינעם הערצענס פערנאלאסט
שפרעכע איך איהנען היימיט עפפענטליך מיינען פערבינדליכסטען דאנק פיר דיא
וואונדערבארע רעטטינג מיינעם פאן איינזען הערפארראנדען ערצטען, אהנע לעבענס-
געפעהרליכע אפעראציען אויפגעגעבענען לעבענס, אויס. - נאכדעם איך איבער אטראהען
דעם הערן דיר ס. מעטה אין יאסלא אין איהרע אנטשאלט אים האלבאדשען צושטאנ
דע אנגעקאמען בון, האכען זיא עס דורך איהרע נאטורליכעמעהאטע אהנע אפעראציען
אונד מעדיקאמענטע דאצו נעבראכט, מיך בינען 10 מינוטען פאן מיינעם שווערען ליידען
שמערצלאז צו בעפרייען, אונד קאנן איך דאהער אויס אייגענער ערפאהרונג נור זיא אלס
דען איינציגען ספעציאליסטען אין דיעזעס פאכע יעדען ברוכלידענדען צום וואהלע זייגער
געזונדייט מיט פאללשער געוויסענהאטעניקייט אעמעלעהלען.
לעמבערג דען 4 יענער 1898.
12-1
Louis Aloyse Lorentz Dampfsägebeamter in Jasło geb. Paris.

M. GALITZER
KRAKAU
Dietelsgasse 41. Grünwald's Haus

הויפט-ניעדערלאנע זעממטליכער אר-
טיקעל אויף דעם נעביעטע דער אפטיק
הירודיגע עלעקטראטעכניק, קאסטעטיק
אונד באנדאזשויטעל. ברוכלידענדער פיר
ביידע געשלאכטער עט קינדער אין
בעסטער, סאלידעסטער אויספיהרונג

Hotel Londres
Krakau, Stradom
Inhaber SALOMON WASSERLAUF
גרעסטעס האטעל דער יודישען קויפמאנס-
וועלט, ניא רענאווירט, שעהנע ציממער,
נומע קיבע, שטרענג כשר פיר זאממער-
סעזאן שעהנען גארטען איינגערעכטעט.
פיר פרעמדע געסטע, וועלכע ערצטע
ברויבען בעסטענס געאיינגעט. עמפפאהלען
צו ביליגסטען פרייען.

מ. פרייליך
ק. פ. אויסשליסליך פאטענטירט
ספעציאליסט אין באנדאש-פאך
פיר ברוכלידענדע
בעזיטצער דעם עהרענדיפלאמס דער
„סאציעטע“ היגעניקיע אין פאדוא
לעמבערג גראדעצקא 85.
הערן מ. פרייליך ספעציאליסט פיר ברוכלידענדע, אויסל. ערצייגער פאן
ק. פאשענט באנדאשען אין לעמבערג.
פאן דען אינגעסטען אונד אויפריכטיגסטען געפיהלען מיינעם הערצענס פערנאלאסט
שפרעכע איך איהנען היימיט עפפענטליך מיינען פערבינדליכסטען דאנק פיר דיא
וואונדערבארע רעטטינג מיינעם פאן איינזען הערפארראנדען ערצטען, אהנע לעבענס-
געפעהרליכע אפעראציען אויפגעגעבענען לעבענס, אויס. - נאכדעם איך איבער אטראהען
דעם הערן דיר ס. מעטה אין יאסלא אין איהרע אנטשאלט אים האלבאדשען צושטאנ
דע אנגעקאמען בון, האכען זיא עס דורך איהרע נאטורליכעמעהאטע אהנע אפעראציען
אונד מעדיקאמענטע דאצו נעבראכט, מיך בינען 10 מינוטען פאן מיינעם שווערען ליידען
שמערצלאז צו בעפרייען, אונד קאנן איך דאהער אויס אייגענער ערפאהרונג נור זיא אלס
דען איינציגען ספעציאליסטען אין דיעזעס פאכע יעדען ברוכלידענדען צום וואהלע זייגער
געזונדייט מיט פאללשער געוויסענהאטעניקייט אעמעלעהלען.
לעמבערג דען 4 יענער 1898.
12-1
Louis Aloyse Lorentz Dampfsägebeamter in Jasło geb. Paris.

כשר נייעסטע כשר
קראקויער וערכווארען-פאבריק
מיט דאמפפעטריעב
Gartenberg & Gebr. Gronner
KRAKAU, Krakauergasse Nr 33.
ערצייגט דיא שענסטע סאלאמי, ווערא-
נעזער, ברוסט, שינקען, רויך עט קרענ-
וויסמעל א. ז. וו. עמפפעהלעט
צו ביליגסטען פרייען.
אויף פערלאנגען ווירד פרייזקוראנטע
עט הכשר איינגעשיקט.

J. B. Rappaport
Dąbrowa b. Tarnów.
גראסס מעטה-ברויעריי
געגרינדעט אים יאהרע 1878.
עמפפעהלעט זיין פאבריקאט, וועלכעס נומ
בעקאנט איזט, מיט אללער ביליגסטען
פרייען אללערלייא סארטען א. צ. :
שטארקען עט זיסען מעטה איינפאר אונד
דאמפעלטעטה, קאפאוויטץ וויא מאליאט,
ווישניאק, זאוועט אויך אלטע בוסעללען
מעטה מיט דען נאמען
Stary polski trunek.
אויך האניג אונד וואקס.

ניכט
10.000
קראנען
אכער פיעלע קראנען
ערשפארען זי, ווען זי דען פרייז-קראנט פאן
דער פירמא
Josef Feil, Krakau, Grodgasse 60
Uhrmacher & Juwelier
פערלאנגען, דער איהנען פראנקא אונד גראטיס
צוגעזענדעט ווירד.

כשר דאמפף-פאבריק
איינעריכטעטע קראקויער
מיט דער כעסטען מאלערישען מאשינע, ערצייגט שטעט פרימט סאלאמי,
ווערנאנעטע, ברוסט, שינקען, קרעוויטסל א. ז. וו. פערזונען מיט וואהל
של רוב נאזו דעם שילטא, עמפפעהלעט צו ביליגסטען פרייען.
אויף פערלאנגען ווירד פרייזקוראנטע עט הכשר איינגעשיקט.
נעמס מענרל גראוער.
Emanuel Glaser, Dampfselchwarenfabrik
KRAKAU, Bozego-Ciało 8.